

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**PRISTOJNOSTI IN STATUS
INFORMACIJSKEGA POOBLAŠČENCA**

Kandidat: Peter Jalen
Vpisna št: 04030301

Mentorica: doc. dr. Polona Kovač

Ljubljana, junij 2009

POVZETEK

V Sloveniji sta pravica do varstva osebnih podatkov in pravica dostopa do informacij javnega značaja določeni kot temeljni človekovi pravici, zapisani v 38. in 39. členu Ustave Republike Slovenije, za nadzor nad izvrševanjem teh pravic pa je pristojen samostojen državni organ Informacijski pooblaščenec. Vsaka od teh pravic je pomemben steber demokracije; pri delu javnega sektorja in v vsakodnevnem življenju državljanek in državljanov se prepletata in tako pripomoreta k rasti pravne države. Državni organ je dolžan vsakomur omogočiti dostop do informacij javnega značaja, za katere ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon. Določba 38. člena Ustave zagotavlja varstvo osebnih podatkov, prepoveduje uporabo osebnih podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja ter vsakomur zagotavlja pravico do seznanitve z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi. Po 39. členu Ustave pa ima vsakdo pravico seznaniti se z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi. Vsakdo pa ima po tem členu tudi pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.

Ključne besede: Informacijski pooblaščenec, osebni podatki, informacije javnega značaja, varstvo osebnih podatkov, dostop do informacij javnega značaja, samostojen državni organ, državni nadzornik, inšpekcijski nadzor.

SUMMARY

The right to protection of personal data and the right of access to public information are in Slovenia defined as fundamental human rights, written in the 38th and the 39th Article of the Constitution of the Republic of Slovenia. The independent national authority the information commissioner, is responsible for supervising the implementation of these rights. Each of these rights is an important pillar of democracy; they are connected with the work of the public sector and with daily lives of citizens and in this way they contribute to the growth of the rule of law. The state authority is obliged to allow anyone to access the public information, for which they have a legal standing, except in cases defined by law. The provision of the 38th Article of the Constitution assures the protection of personal data, prohibits the use of personal data contrary to the purpose for which they were collected and provides everyone the right of access to the collected personal data that relates to them and the right to judicial protection in the event of any abuse of such data. When it comes to protection of personal data. After the 39th Article Constitution, everyone has the right to be informed of the collected personal information pertaining to him and the right to judicial protection at the time of their abuse. Everyone has under this Article also right to obtain information of public character, which has a well founded legal interest, except in cases stipulated by law.

Key words: Information Commissioner, personal data, public information, protection of personal data, access to public information, independent state authority, state supervisor, inspection.

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA	1
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	2
1.3 METODE DELA.....	3
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA.....	3
2 PRAVNE PODLAGE ZA DELO IP	5
2.1 USTAVNOPRAVNA PODLAGA	5
2.1.1 Varstvo osebnih podatkov	5
2.1.2 Svoboda izražanja	6
2.2 ZAKONSKE PODLAGE.....	7
2.2.1 Zakon o Informacijskem pooblaščenju.....	8
2.2.2 Zakon o varstvu osebnih podatkov	8
2.2.3 Zakon o dostopu do informacij javnega značaja	10
2.2.4 Zakon o inšpekcijskem nadzoru.....	11
2.2.5 Zakon o tajnih podatkih.....	12
2.3 MEDNARODNI AKTI.....	13
3 STATUS IP KOT DRŽAVNEGA ORGANA	15
3.1 IMENOVANJE IP.....	16
3.2 SISTEMATIZACIJA DELOVNIH MEST PRI IP	17
4 PRISTOJNOSTI IP	20
4.1 SPLOŠNE PRISTOJNOSTI IP	20
4.2 PRISTOJNOSTI IP NA PODROČJU OSEBNIH PODATKOV	20
4.2.1 Kršitve določb Zakona o varstvu osebnih podatkov.....	24
4.2.2 Dajanje pisnih mnenj in pojasnil.....	25
4.2.3 Dopustnost izvajanja biometrijskih ukrepov	26
4.2.4 Iznos osebnih podatkov	27
4.2.5 Izdajanje dovoljenj za povezovanje javnih evidenc.....	29

4.2.6	Seznanitev z lastnimi osebnimi podatki	29
4.3	PRISTOJNOSTI IP NA PODROČJU INFORMACIJ JAVNEGA ZNAČAJA.....	31
4.3.1	Uradne osebe, pristojne za posredovanje informacij javnega značaja ..	33
4.3.2	Postopek za pridobitev informacij javnega značaja	34
4.3.3	Izjeme, ko lahko organ zavrne dostop do informacij javnega značaja ...	35
4.4	PRISTOJNOSTI IP KOT PREKRŠKOVNEGA ORGANA.....	37
4.5	INŠPEKCIJSKI NADZOR.....	37
4.5.1	Obseg inšpekcijskega nadzora	37
4.5.2	Načela inšpekcijskega nadzora	39
4.5.3	Državni nadzorniki	41
4.5.4	Najpogosteje ugotovljene nepravilnosti	42
5	SODNO VARSTVO ZOPER AKTE IP.....	45
6	ZAKLJUČEK.....	48
	LITERATURA IN VIRI	51
	SEZNAM SLIK	53
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	54

1 UVOD

1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA

Pravica do svobode izražanja in pravica do varstva osebnih podatkov – to sta pravici, nad katerima bdi Informacijski pooblaščenec kot samostojen in neodvisen državni organ. Vsaka od teh pravic je pomemben steber demokracije; pri delu javnega sektorja in v vsakodnevnem življenju državljanek in državljanov Republike Slovenije pa se prepletata in tako pripomoreta k rasti pravne države.

Sprejem Zakona o Informacijskem pooblaščenca, v nadaljevanju ZInFP (Ur.l. RS, št. 113/2005 Ur.l. RS, št. 51/2007-ZUstS-A), je omogočil sobivanje in spoštovanje obeh pravic. Usklajena razlaga in premišljen pristop k obema pravnima področjema sta izjemno pomembna za pravno varnost, predvsem pa za zavedanje, da je poslanstvo Informacijskega pooblaščenca enakovredna in budna skrb za obe temeljni človekovi pravici.

Novembra 2005 je bil sprejet ZInFP, po katerem je bil decembra 2005 ustanovljen nov samostojen in neodvisen organ - Informacijski pooblaščenec. Zakon je tako združil dva organa: Pooblaščenca za dostop do informacij javnega značaja, ki je imel že prej status neodvisnega organa, in Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov, ki je deloval kot organ v sestavi Ministrstva za pravosodje. Pooblaščenec za dostop do informacij javnega značaja je ob uveljavitvi ZInFP nadaljeval delo kot Informacijski pooblaščenec. Praksa dveh organov se je s takšno ureditvijo (primerljivo z ureditvijo v razvitih evropskih državah) poenotila, povečuje pa se tudi zavedanje pravice do zasebnosti in pravice vedeti, ki sta po novem v še večjem sožitju.

Vedno hitrejši razvoj sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij lajša vsakodnevno življenje, vendar hkrati tudi povečuje možnost vdora v zasebnost na splošno in zlorabe osebnih podatkov. Nove tehnologije in storitve, kot so biometrija, tehnologije za nadzor nad lokacijo in gibanjem posameznika ipd., predstavljajo nove grožnje predvsem posameznikovi zasebnosti. V okolju vsenavzočnih mrežno povezljivih tehnologij se posameznik čedalje manj zaveda, kdo, kdaj, kje in kako obdeluje njegove osebne podatke, s tem pa se povečujejo tudi možnosti vsakršnih zlorab osebnih podatkov, za katere posameznik ne bo nujno niti izvedel.

Z ustanovitvijo Informacijskega pooblaščenca je v slovenski pravni red prenesena Direktiva št. 95/46/ES o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov, ki zahteva popolno samostojnost in neodvisnost organa. V Republiki Sloveniji pri obdelavi neposredno uporabljajo tudi določbe Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov. Namen te Konvencije je, da se na ozemlju vsake pogodbenice vsakemu posamezniku, ne glede na državljanstvo in prebivališče, zagotovi spoštovanje njegovih pravic in temeljnih svoboščin. To kaže tudi na to, da mora Informacijski pooblaščenec pri svojem delu upoštevati tudi zakonodajo Evropske unije, ki mu daje določene pravice in obveznosti.

Cilj diplomskega dela je proučiti zakonska pooblastila Informacijskega pooblaščenca na področju varstva osebnih podatkov ter na področju dostopa do informacij javnega značaja in ob tem ugotoviti, zakaj prihaja do morebitnih kršitev zakona, kakšne so te kršitve, ter kdo so najpogostejši kršitelji. Poleg tega me je v diplomskem delu zanimalo tudi, kakšno je stanje na tem področju v Sloveniji ter v kolikšni meri se državljani zavedajo svojih pravic s tega področja.

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Namen diplomske naloge je ugotoviti, kakšna pooblastila ima Informacijski pooblaščenec tako na področju varstva osebnih podatkov kot tudi na področju dostopa do informacij javnega značaja ter kakšen status ima Informacijski pooblaščenec kot državni organ in kot funkcionar.

Cilj naloge pa je ugotoviti, kakšna so ta pooblastila, v katerih zakonih so določena, kdaj jih organ lahko uporabi ter ali so zadostna in ustrezna za nemoteno in čim bolj uspešno izvajanje nalog Informacijskega pooblaščenca. Zanimalo me je tudi, zakaj prihaja do določenih kršitev zakona na tem področju in kdo so najpogostejši kršitelji. Ugotoviti želim tudi, kakšno je dejansko stanje na področju varstva osebnih podatkov in dostopa do informacij javnega značaja v Republiki Sloveniji ter kako se državljani zavedajo svojih pravic.

1.3 METODE DELA

Diplomsko nalogo sem pričel s preučitvijo Ustave, zakonov in drugih predpisov, ki so podlage za delo Informacijskega pooblaščenca na področju varstva osebnih podatkov kot tudi na področju dostopa do informacij javnega značaja. Pregledal sem tudi nekaj evropske zakonodaje, ki se nanaša na ta organ, ter notranje akte organa. Informacije sem pridobil tudi prek spleta, kjer mi je bila v veliko pomoč pregledna, urejena ter sprotno ažurirana stran Informacijskega pooblaščenca. Preučil sem tudi letna poročila Informacijskega pooblaščenca ter akte in razne publikacije, ki jih izdaja Informacijski pooblaščenec.

V nalogi sem uporabil metodo analize ter metodo deskripcije oziroma metodo opisa stanja na proučevanem področju. Deskripcija ali opis stanja je metoda, s pomočjo katere sem predstavil preučeno literaturo in vire o Informacijskem pooblaščenca in njegovih pooblastilih. Metodo analize pa sem uporabil predvsem pri ugotovitvah predstavljenih primerov in določenih razčlenitvah zakonodaje.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Najprej bom predstavil pravne podlage za delo Informacijskega pooblaščenca. Ustavno podlago ima Informacijski pooblaščenec v dveh členih, ki urejata varstvo osebnih podatkov in dostop do informacij javnega značaja. Z opisom zakonske podlage pa bom predstavil zakone, ki so podlaga za delo Informacijskega pooblaščenca, ter tudi nekaj mednarodnih aktov, ki jih je ratificirala Republika Slovenija.

V tretjem poglavju bom predstavil status informacijskega pooblaščenca kot državnega organa, kjer bo nekaj govora tudi o zgodovini urada. Obdelal bom imenovanje in razrešitev Informacijskega pooblaščenca, sistematizacijo delovnih mest ter organigram urada Informacijskega pooblaščenca. Organigram se mi zdi pomemben, saj ima Informacijski pooblaščenec vsako let večji obseg dela in zato posledično tudi več zaposlenih v svojem uradu.

Četrto poglavje govori o pristojnostih Informacijskega pooblaščenca. Razdeljene so na splošne pristojnosti, pristojnosti na področju varstva osebnih podatkov in na področju dostopa do informacij javnega značaja ter pristojnosti Informacijskega pooblaščenca kot prekrškovnega organa.

Proučil bom zakone, ki dajejo Informacijskemu pooblaščenca pooblastila ter mu nalagajo načine izvajanja. Opisal bom tudi pooblastila državnih nadzornikov po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru ter okoliščine, kdaj lahko uporabijo ta pooblastila. Na koncu četrtega poglavja pa bo govora še o inšpekcijskem nadzoru, in sicer v kakšnem obsegu se izvaja nadzor, načela inšpekcijskega nadzora, opis inšpektorjev ter najpogosteje ugotovljene nepravilnosti pri izvajanju inšpekcijskega nadzora.

Peto poglavje pa obravnava sodno varstvo zoper odločbe Informacijskega pooblaščenca ter katero sodišče je pristojno za obravnavanje pritožbe zoper odločbo Informacijskega pooblaščenca.

Diplomsko delo bom sklenil z zaključkom.

2 PRAVNE PODLAGE ZA DELO IP

2.1 USTAVNOPRAVNA PODLAGA

V Sloveniji sta pravica do varstva osebnih podatkov in pravica dostopa do informacij javnega značaja določeni kot temeljni človekovi pravici, zapisani v 38. in 39. členu Ustave Republike Slovenije, v nadaljevanju Ustava – URS (Ur.l. RS, št. 33I/1991-I, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006).

2.1.1 Varstvo osebnih podatkov

Ustava v 38. členu vsakomur zagotavlja varstvo osebnih podatkov, ki se odraža v zahtevi po zakonitosti zbiranja, obdelave in uporabe osebnih podatkov in v zahtevi po njihovem zbiranju in uporabi za vnaprej določene namene, posamezniku pa daje tudi pravico do seznanjenosti o tem, kateri podatki se zbirajo o njem, in pravico do sodnega varstva. Gre za objektivno pravico, saj je država dolžna ne le spoštovati varstvo osebnih podatkov, temveč tudi zakonsko urediti zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti osebnih podatkov, poleg tega pa tudi način seznanjanja in sodno varstvo v primeru zlorab (Čebulj v Šturm (ur.), 2002, str. 409).

Varstvo osebnih podatkov ne učinkuje le nasproti državnim organom, organom lokalne skupnosti in nosilcem javnih pooblastil, temveč učinkuje tudi med civilnopravnimi osebami. Sodno varstvo pravic, ki jih ima posamezna oseba zaradi uresničevanja varstva osebnih podatkov, je zagotovljeno v upravnem sporu.

Glede na naravo in predmet varovanja osebnih podatkov, gre obravnavana pravica samo fizičnim osebam, ne pa tudi pravnim osebam. Posameznik, ki uživa varstvo osebnih podatkov, je določena ali vsaj določljiva fizična oseba, na katero se nanaša osebni podatek (Čebulj v Šturm (ur.), 2002, str. 410).

Do posegov v varstvo osebnih podatkov lahko pride na dva načina. Prvi predstavlja obdelavo osebnih podatkov, ki na posameznem področju (npr. zdravstvo, notranje zadeve, policija, pravosodje, statistika) ureja obdelavo osebnih podatkov. Drug način

pa je poseg v pravice, ki jih zakonodaja daje posamezniku zaradi uresničevanja ustavne pravice do varstva osebnih podatkov.

Posegi v varstvo osebnih podatkov iz 38. člena so dopustni, če so v skladu z načelom sorazmernosti. To pomeni, da mora biti omejitev potrebna in nujna za doseg o zasledovanega ustavno legitimnega cilja (javna korist ali varstvo pravic drugih) ter v sorazmerju s pomembnostjo tega cilja. Dopustne so le v obsegu, ki prestopi t.i. strogi test sorazmernosti (Čebulj v Šturm (ur.), 2002, str. 411).

2.1.2 Svoboda izražanja

Po 39. členu Ustave Republike Slovenije pa ima vsakdo pravico seznaniti se z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi. Zagotovljena pa je tudi svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja (Ustava 39. člen).

Očitno je, da moramo, če želimo govoriti o učinkovitem delovanju demokracije, pustiti dovolj odprtega prostora za kroženje informacij in mnenj, ki se nanašajo na javne zadeve. Brez pomena bi bile svobodne demokratične volitve, načelo parlamentarne demokracije in drugi temelji svobodne demokratične družbe, če bi po zmagi na volitvah oblast nasprotnikom lahko preprosto »zavezala usta«. Ob tem hkrati tudi velja, da od politične oblasti že po definiciji, kot tudi dejansko, ni mogoče pričakovati, da bi bila sama sposobna nepristransko cenzurirati svoje kritike. Zato je svoboda izražanja eno tistih ustavnih jamstev, ki je že po svoji naravi ustavna materija, odločanje o njeni dejanski vsebini, vlogi, pomenu in konkretnih aplikacijah pa v končni stopnji domena nepristranskega ustavnega sodstva in ne večinske politične oblasti (Čebulj v Šturm (ur.), 2002, str. 417).

Na drugi strani je prav tako očitno, da je svoboda izražanja eden od predpogojev za samouresničitev vsakega posameznika in tudi za avtonomnost posameznika pri njegovem odločanju, kar na eni strani širi svobodo, na drugi pa demokratičnost v družbi.

Ustava v 39. členu določa, da ima vsakdo pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.

Tako 39. člen Ustave in tudi 10. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah (v nadaljevanju EKČP) to izrecno določata. V praksi EKČP se postavlja vprašanje, ali

pravica sprejemanja vključuje obveznost oblasti, da priskrbi določeno informacijo. O tem vprašanju se je v evropski nacionalni ustavno sodni praksi že odločalo, vendar še vedno ostaja močno sporno. V nasprotju z EKČP slovenska ustava izrecno določa, da ima vsakdo pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon. Seveda pa je zakonska prepoved mogoča le ob upoštevanju drugih ustavno varovanih dobrin in njihovem medsebojnem tehtanju, ob upoštevanju splošnega ustavnega načela sorazmernosti (Čebulj v Šturm (ur.), 2002, str. 421, 422).

Da bi imel posameznik možnost vplivati na to, kdaj, kako in v kakšnem obsegu bodo informacije o njem posredovane drugim, Ustava prepoveduje uporabo podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja. Zbiranje, obdelava, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti osebnih podatkov določa zakon. Vsakdo ima pravico, da se seznaní z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, za primer zlorabe pa tudi pravico do sodnega varstva (Čebulj in Žurej, 2005, str. 20).

2.2 ZAKONSKE PODLAGE

Prvi zakon s področja varstva osebnih podatkov v RS je bil Zakon o varstvu osebnih podatkov (Ur.l. RS, št. 8/1990, ZVOP), ki je začel veljati 24.3.1990. Zaradi približevanja k Evropski uniji in zahtev Direktive 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta o zaščiti posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in prostem gibanju takih podatkov (Ur.l. Evropskih skupnosti, št. L 281, 23.11.1995) je Državni zbor Republike Slovenije 8.7.1999 sprejel novi Zakon o varstvu osebnih podatkov (Ur.l. RS, št. 59/1999, ZVOP), ki je začel veljati 7.8.1999. Pomanjkljivost tega zakona je bila, da ni določil neodvisne institucije za nadzor nad varstvom osebnih podatkov.

Zaradi te neusklajenosti je bil leta 2001 sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu osebnih podatkov (Ur.l. RS, št. 57/2001 in 59/2001-popravek), ki je začel veljati 24.7.2001. Namen te novele je bila predvsem uskladitev s tistimi določbami Direktive 95/46/ES, ki se nanašajo na neodvisni nadzorni organ za varstvo osebnih podatkov. To je bilo storjeno z ustanovitvijo Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov kot organa v sestavi Ministrstva za pravosodje ter z določitvijo Varuha človekovih pravic kot neodvisnega nadzornega organa za varstvo osebnih podatkov, ki pa je takrat dejansko imel le svetovalne pristojnosti in pristojnosti za podajo predloga za ukrepanje Inšpektoratu za varstvo osebnih podatkov, ki je potem moral ukrepati v mejah svoje pristojnosti (Pirc Musar (ur.) et al., 2006, str. 21).

Izkušnje na področju varstva osebnih podatkov in praksa Ustavnega sodišča Republike Slovenije kažejo na to, da je treba zadržati koncept, ko se s sistemskim zakonom o varstvu osebnih podatkov določijo predvsem pravice, obveznosti, načela in ukrepi, s katerimi se preprečujejo neustavni, nezakoniti in neupravičeni posegi v zasebnost in dostojanstvo posameznika pri obdelavi osebnih podatkov, v področnih zakonih pa se ob upoštevanju načela sorazmernosti ter ustavnih določb o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah določijo podrobnejša pravila obdelave osebnih podatkov na posameznem področju. Opisanemu konceptu sledi tudi nov Zakon o varstvu osebnih podatkov (Ur.l. RS, št. 86/2004, ZVOP-1), ki je bil sprejet 15.7.2004 in je začel veljati 1.1.2005 (Pirc Musar (ur.) et al., 2006, str. 21)

2.2.1 Zakon o Informacijskem pooblaščenču

Z zakonom o Informacijskem pooblaščenču – ZInfP (Ur.l. RS, št. 113/2005, 51/2007-ZUstS-A) se ustanovi Informacijski pooblaščenec ali Informacijska pooblaščenka in se določijo njegove pristojnosti in pooblastila. S tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenaša Direktiva 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (ZInfP, 1. člen).

Državni zbor Republike Slovenije je 30. 11. 2005 sprejel ZInfP, po katerem je bil 31. 12. 2005 ustanovljen nov samostojen in neodvisen državni organ. Omenjeni zakon je združil dva organa, in sicer Pooblaščenca za dostop do informacij javnega značaja, ki je imel že prej status neodvisnega organa, in Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov.

ZVOP-1 ni le sistemski zakon, ampak je v svojem VI. delu tudi t. i. "področni zakon", ki s precej natančno določitvijo pravic, obveznosti, načel in ukrepov upravljavcem osebnih podatkov daje neposredno zakonsko podlago za obdelavo osebnih podatkov na področju neposrednega trženja, videonadzora, biometrije, evidentiranja vstopov v prostore in izstopov iz njih ter strokovnega nadzora.

2.2.2 Zakon o varstvu osebnih podatkov

Zakon o varstvu osebnih podatkov – ZVOP-1 (Ur.l. RS, št. 86/2004, št. 113/2005-ZInfP, 51/2007-ZUstS-A, 67/2007, 94/2007-UPB1), ki ga je Državni zbor Republike

Slovenije sprejel 15. 7. 2004, velja od 1. 1. 2005. Sprejetje zakona je bilo potrebno predvsem zaradi vstopa Republike Slovenije v Evropsko unijo in s tem povezane dolžnosti uskladitve varstva osebnih podatkov z določbami Direktive 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta o zaščiti posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (Uradni list Evropskih skupnosti, št. L 281, 23. 11. 1995).

S tem zakonom se določajo pravice, obveznosti, načela in ukrepi, s katerimi se preprečujejo neustavni, nezakoniti in neupravičeni posegi v zasebnost in dostojanstvo posameznika oziroma posameznice pri obdelavi osebnih podatkov (ZVOP-1. člen).

Osebnih podatki, ki se obdelujejo, morajo biti ustrezni in po obsegu primerni glede na namene, za katere se zbirajo in nadalje obdelujejo (ZVOP, 3. člen).

Varstvo osebnih podatkov je zagotovljeno vsakemu posamezniku ne glede na narodnost, raso, barvo, veroizpoved, etnično pripadnost, spol, jezik, politično ali drugo prepričanje, spolno usmerjenost, premoženjsko stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, državljanstvo, kraj oziroma vrsto prebivališča ali katerokoli drugo osebno okoliščino (ZVOP, 4. člen).

Lahko bi rekli, da je varstvo osebnih podatkov v Republiki Sloveniji na zakonodajni ravni doživelo neke vrste ustaljenost, saj je pretežni del slovenske zakonodaje v skladu z 38. členom Ustave in z veljavnim Zakonom o varstvu osebnih podatkov že določa namene, način zbiranja in vrste osebnih podatkov, ki se obdelujejo na posameznem področju. Prav tako se je do konca leta 2003 pomembno razvila praksa Ustavnega sodišča Republike Slovenije, delno pa tudi rednih sodišč, ki imajo pristojnosti na področju varstva osebnih podatkov, in je tako tudi neke vrste precedenčno vodilo za pripravo predpisov. V javnosti se je tudi povečala občutljivost glede vprašanja varstva osebnih podatkov, na kar kaže povečevanje števila zadev inšpekcijskega nadzora in svetovalnih zadev na Inšpektoratu za varstvo osebnih podatkov Republike Slovenije, zdaj Informacijskem pooblaščenca. Izkušnje na področju varstva osebnih podatkov in praksa Ustavnega sodišča Republike Slovenije kažejo na to, da je treba zadržati koncept, ko se s sistemskim zakonom o varstvu osebnih podatkov določijo predvsem pravice, obveznosti, načela in ukrepi, s katerimi se preprečujejo neustavni, nezakoniti in neupravičeni posegi v zasebnost in dostojanstvo posameznika pri obdelavi osebnih podatkov, v področnih zakonih pa se ob upoštevanju načela sorazmernosti ter ustavnih določb o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah določijo podrobnejša pravila obdelave osebnih podatkov na posameznem področju (Pirc Musar et al., 2006, str. 20-23).

Uradno prečiščeno besedilo Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1-UPB1) je bilo izdano septembra 2007.

2.2.3 Zakon o dostopu do informacij javnega značaja

Državni zbor RS je zakon o dostopu do informacij javnega značaja – ZDIJZ (Ur.l. RS, št. 24/2003, 61/2005, 96/2005-UPB1, 109/2005-ZDavP-1B, 113/2005-ZInFP, 28/2006, 51/2006-UPB2, 117/2006-ZDavP-2) sprejel februarja 2003 ter ga tudi dopolnil in spremenil v juniju 2005 in marcu 2006. Ta zakon ureja postopek, ki vsakomur omogoča prost dostop in ponovno uporabo informacij javnega značaja, s katerimi razpolagajo državni organi, organi lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi in druge osebe javnega prava, nosilci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb (ZDIJZ, 1. člen). Namen tega zakona je zagotoviti javnost in odprtost delovanja organov ter omogočiti uresničevanje pravice fizičnih in pravnih oseb, da pridobijo informacije javnega značaja. Za uresničitev namena tega zakona si morajo organi prizadevati, da dosežejo čim večjo obveščenost javnosti o svojem delovanju (ZDIJZ, 2. člen).

Ustava v drugem odstavku 39. člena zavezuje državo, da posamezniku omogoči dostop do informacij javnega značaja. Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon. Zakon celovito in sistemsko ureja dostop do informacij javnega značaja, s katerimi razpolagajo državni organi, organi lokalne skupnosti, javne agencije, javni skladi in druge osebe javnega prava, nosilci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb.

Zakon zagotavlja dostop do že zbranih informacij, ki so v kakršni koli pisni ali elektronski obliki; to vključuje dokumente, dopise, dosjeje, registre, sezname in gradiva, ki so jih izdelali organi sami ali v sodelovanju z drugimi. S tem zakon zagotavlja pregled nad porabo javnega denarja in tudi nad odločitvami javne uprave, saj ta dela v imenu ljudi in za ljudi. Za dostop do javne informacije ni potreben pravni interes, dovolj sta radovednost in želja po znanju ter obveščenosti (Pirc Musar et al., 2006, str. 6).

Osnovni namen zakona je zagotoviti čim večjo obveščenost javnosti o delovanju organov ter omogočiti uresničevanje dostopa do informacij javnega značaja.

Po besedah dr. Bojana Bugariča je bistvo zakona odpiranje uprave. Za kakovost akta je bolje, če že pred njegovim sprejetjem dobivaš informacije, mnenja in predloge od zunaj, od ljudi, ti pa lahko kaj povedo samo, če so jim informacije dostopne. ZDIJZ je tako neka predhodnica zakona, ki bo omogočil sodelovanje javnosti v sprejemanju predpisov (Brezovšek in Črnčec, 2007, str. 197).

2.2.4 Zakon o inšpekcijskem nadzoru

Zakon o inšpekcijskem nadzoru, v nadaljevanju ZIN (Ur.l. RS, št. 56/2002, Ur.l. RS, št. 26/2007, 43/2007-UPB1), ureja splošna načela inšpekcijskega nadzora, organizacijo inšpekcij, položaj, pravice in dolžnosti inšpektorjev, pooblastila inšpektorjev, postopek inšpekcijskega nadzora, inšpekcijske ukrepe in druga vprašanja, povezana z inšpekcijskim nadzorom (ZIN, 1. člen).

Inšpekcijski nadzor je nadzor nad izvajanjem oziroma spoštovanjem zakonov in drugih predpisov. Inšpekcijski nadzor izvršujejo inšpektorice oziroma inšpektorji, kot uradne osebe s posebnimi pooblastili in odgovornostmi (ZIN, 2.člen).

ZIN velja za vsa področja inšpekcij: tržno, šolsko, komunalno, požarno, veterinarsko inšpekcijo itd. Ne glede na področje nadzora, določa skupna pravila raznovrstnih inšpekcij. ZIN velja tako za državne kot tudi občinske inšpekcije. ZIN ureja skupna pravila, ki veljajo za vse zunanje inšpekcije, delno tudi za oblike notranjega upravnega nadzora nad poslovanjem državnih organov in organov lokalnih skupnosti. Pri tem gre zlasti za pooblastila in ne za ukrepe oziroma reorganizacijo inšpekcij. Notranje inšpekcije ukrepajo po svojih področnih zakonih, če pa ti zakoni ne določajo ukrepov, notranji inšpektorji praviloma izdajajo le zapisnike in ne klasičnih upravnih odločb.

Brez izvajanja nadzorne funkcije javne uprave in sodišč bi predpisi ostali le mrtva črka na papirju, zato se inšpekcijski nadzor izvaja na vseh upravnih področjih, kjer javni interes narekuje ali prepoveduje oziroma omejuje naslovníkom določeno ravnanje. V sklopu EU se inšpekcijski nadzor pojmuje še širše kot po ZIN, saj naj bi inšpektorji zagotavljali skladnost delovanja nosilcev dejavnosti oziroma zavezancev s standardi (in ne le predpisi) za določena področja. Pri tem je treba izpostaviti, da inšpektorji niso primarno odgovorni za zakonito delovanje nosilcev dejavnosti, ampak je primarna odgovornost na nosilcih samih. Inšpekcijski nadzor tako predstavlja sekundarno odgovornost za stanje na področju (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 155 do 160).

2.2.5 Zakon o tajnih podatkih

Z zakonom o tajnih podatkih – ZTP (Ur.l. RS, št. 87/2001, 48/2003 Skl.US: U-I-79/03-7, 101/2003, 135/2003-UPB1, 28/2006, 50/2006-UPB2) se določajo skupne osnove enotnega sistema določanja, varovanja in dostopa do tajnih podatkov z delovnega področja državnih organov Republike Slovenije, ki se nanašajo na javno varnost, obrambo, zunanje zadeve ali obveščevalno in varnostno dejavnost države ter prenehanja tajnosti takšnih podatkov. Po tem zakonu morajo ravnati državni organi, organi lokalnih skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter drugi organi, gospodarske družbe in organizacije, ki pri izvajanju zakonsko določenih nalog pridobijo ali razpolagajo s podatki iz prejšnjega odstavka (v nadaljnjem besedilu: organi), ter posamezniki v teh organih. Vsak, ki mu je bil zaupan tajni podatek ali ki se je seznanil z vsebino tajnega podatka, je odgovoren za njegovo varovanje in ohranitev njegove tajnosti (ZTP, 1. člen).

Večina pravnih in drugih strokovnjakov se strinja, da tako kot ima posameznik pravico do zasebnosti, ima to pravico tudi država. Seveda mora to pravico uzakoniti v skladu s splošno veljavnimi in demokratičnimi postopki. V zakonu je treba jasno in natančno definirati, kaj je tajni podatek, zakaj je tajen, kdo ga lahko kot takšnega označi, pod katerimi pogoji se lahko dostopa do tajnih podatkov itd. Operacionalizacija varovanja tajnosti države se izvaja s celovitim sistemom označevanja, varovanja, dostopa in nadzora nad tajnimi podatki. Slovenija je po dobrih desetih letih samostojnosti sistematično in celovito uredila področje varovanja tajnih podatkov. ZTP, ki je bil sprejet v Državnem zboru novembra 2001, nato je bil dopolnjen in spremenjen oktobra 2003 in marca 2006, je celovito postavil pravila igre na področju varovanja zasebnosti države, tj. določevanje, označevanje in dostop do tajnih podatkov (Brezovšek in Črnec, 2007, str. 105).

V ZTP je tajni podatek, definiran kot dejstvo ali sredstvo z delovnega področja organa, ki se nanaša na javno varnost, obrambo, zunanje zadeve ali obveščevalno in varnostno dejavnost države, ki ga je treba zaradi razlogov, določenih v tem zakonu, zavarovati pred nepoklicanimi osebami, in ki je v skladu s tem zakonom določeno in označeno za tajno (ZTP, 2. člen).

Tajni podatek v svojem bistvu pomeni, da mora biti varovan. Način in oblika varovanja sta različna glede na stopnjo tajnega podatka in glede na konkretno ureditev v posamezni državi ali organizaciji. Na splošno velja, da tajni podatki so in se obdelujejo v varovanem območju, ki onemogoča dostop nepooblaščenim osebam.

2.3 MEDNARODNI AKTI

Na področju dela IP je pomembnih več mednarodnih aktov. To sta predvsem:

- Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov:

Sprejeta je bila v okviru Sveta Evrope dne 28.1.1981 v Strasbourgu njene določbe pa se v Republiki Sloveniji uporabljajo neposredno. Veljati je začela leta 1985, Republika Slovenija pa jo je ratificirala in objavila v začetku leta 1994 (Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, Ur. l. RS, št. 11/1994).

Temeljni namen konvencije je na ozemlju vsake pogodbenice vsakemu posamezniku, ne glede na državljanstvo in prebivališče, zagotoviti spoštovanje njegovih pravic in temeljnih svoboščin in v tem okviru še posebej spoštovanje pravice do zasebnosti glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj. Konvencija sicer neposredno ureja le področje avtomatske obdelave osebnih podatkov, vendar pa državam članicam dopušča možnost, da ob podpisu ali kadarkoli kasneje generalnemu sekretarju Sveta Evrope med drugim predložijo tudi izjavo, da bodo zagotovile uporabo te konvencije tudi za tiste zbirke osebnih podatkov, ki niso vodene avtomatsko. Konvencija vsebuje tudi posebno načelo o omejitvi obdelave določenih kategorij osebnih podatkov. Določeno je namreč, da se osebni podatki, ki kažejo na rasno poreklo, politična, verska ali druga prepričanja, kot tudi osebni podatki, ki se nanašajo na zdravstveno ali spolno življenje, ne smejo avtomatsko obdelovati, če nacionalna zakonodaja ne določa primerne zaščite. Enako velja tudi za osebne podatke, ki se nanašajo na kazenske (ob)sodbe (Pirc Musar et al., 2006, str. 24-25).

- Dokumenti Evropske unije in Sveta Evrope:

Glede na to, da je Slovenija članica EU, je slovenskim državljanom omogočen dostop tudi do dokumentov, ki jih pri svojem delu ustvarijo Evropski parlament, Evropska komisija in Svet Evrope.

Osnova za ureditev dostopa do informacij, ki jih ustvarjajo evropske institucije, sta Pogodba o Evropski gospodarski skupnosti in Pogodba o Evropski uniji (obe pogodbi sta v angleškem jeziku in v prečiščenem besedilu). Pravico do dostopa do informacij ima med državljanskimi pravicami zapisano tudi Pogodba o novi Ustavi za Evropo.

Pravna podlaga za pridobitev "evropskih" informacij javnega značaja so naslednji dokumenti:

- Direktiva 2003/4/ES Evropskega parlamenta in Sveta o dostopu javnosti do informacij o okolju,
- Aarhuška konvencija,
- Pravilnik o uresničevanju uredbe o dostopu do IJZ,
- Uredba o dostopu javnosti do dokumentov Parlamenta, Komisije in Sveta,
- Konvencija Sveta Evrope 108 o varstvu posameznika glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov,
- Konvencija Sveta Evrope 164 o človekovih pravicah z zvezi z biomedicino.

3 STATUS IP KOT DRŽAVNEGA ORGANA

Državni zbor Republike Slovenije je 30. 11. 2005 sprejel Zakon o Informacijskem pooblaščenca (Uradni list RS, št. 113/2005), po katerem je bil 31. 12. 2005 ustanovljen nov samostojen in neodvisen državni organ. Omenjeni zakon je združil dva organa, in sicer Pooblaščenca za dostop do informacij javnega značaja, ki je imel že prej status neodvisnega organa, in Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov, ki je deloval kot organ v sestavi Ministrstva za pravosodje. Ob uveljavitvi ZInfP je Pooblaščenec za dostop do informacij javnega značaja nadaljeval delo kot Informacijski pooblaščenec, ki je prevzel inšpektorje in druge uslužbence Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov, pripadajočo opremo in sredstva. Hkrati je prevzel tudi vse nedokončane zadeve, arhive in evidence, ki jih je vodil Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov. S tem so se pristojnosti organa, ki je skrbel za nemoteno izvajanje dostopa do informacij javnega značaja, močno spremenile in se razširile še na pravno področje varstva osebnih podatkov. Informacijski pooblaščenec je tako postal tudi državni nadzorni organ za varstvo osebnih podatkov in delo začel 1. 1. 2006. S takšno ureditvijo, ki je primerljiva z ureditvijo v razvitih evropskih državah, se je poenotila praksa dveh organov, še danes pa se povečuje zavedanje pravice do zasebnosti in pravice vedeti – ti sta zaradi te ureditve v še večjem sožitju (Letno poročilo, 2007, str. 1).

Vsi državni nadzorniki za varstvo osebnih podatkov so obenem tudi javni uslužbenci, razen Informacijskega pooblaščenca, ki ima po določbi tretjega odstavka 6. člena in prvega odstavka 7. člena ZInfP status državnega funkcionarja s petletnim mandatom. Vendar pa ima Informacijski pooblaščenec kot predstojnik državnega organa z določbo tretjega odstavka 6. člena ZInfP (ex lege) podeljeno pristojnost opravljanja inšpekcijskih nadzorov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov. Informacijski pooblaščenec torej kot predstojnik organa torej opravlja tudi inšpekcijski nadzor, zato je treba šteti, da ima pooblastilo za inšpektorja podeljeno že s samo zakonsko določbo. To pomeni, da tudi njega vežejo določbe glede varovanja tajnosti osebnih podatkov, s katerimi pride v stik (Pirc Musar et al., 2006, str. 324).

Vsi zaposleni pri državnem nadzornem organu, razen samega informacijskega pooblaščenca, ki je predstojnik organa in funkcionar, so javni uslužbenci po Zakonu o javnih uslužbencih (v nadaljevanju ZJU: Ur.l. RS, št. 56/2002). Po izrecni določbi četrtega odstavka 1. člena ZJU funkcionarji v državnih organih in organih lokalnih skupnosti namreč niso javni uslužbenci. Javni uslužbenec je po določbi prvega odstavka 1. člena vsak posameznik, ki sklene delovno razmerje v javnem sektorju, pri

čemer javni sektor med drugim sestavljajo tudi državni organi. V skladu z ZJU pa pomeni kršitev varovanja tajnosti hujšo disciplinsko kršitev obveznosti iz delovnega razmerja, za katero se lahko izreče tudi ukrep prenehanja pogodbe o zaposlitvi (Pirc Musar et al., 2006, str. 324).

Urad Informacijskega pooblaščenca pri izvajanju nalog deluje popolnoma samostojno (Direktiva, 1. člen), zahteva popolne neodvisnosti pa terja da:

- vodje ali vodilnega telesa nadzorne službe ne imenuje izključno izvršilna oblast,
- vodje ali vodilnega telesa nadzorne službe ni mogoče odpustiti ali ga je mogoče odpustiti le v določenih primerih,
- nadzorna služba ni podvržena navodilom,
- so izključeni interesni konflikti z drugimi nalogami, ki so morebiti prenesene na nadzorno službo,
- ima nadzorna služba pravico, da dobi glede na svoje naloge potrebna personalna in materialna sredstva (Bien et al., 2006, str. 46).

3.1 IMENOVANJE IP

Predstojnika Informacijskega pooblaščenca, ki je funkcionar, imenuje Državni zbor Republike Slovenije na predlog predsednika Republike Slovenije. Oseba, imenovana za Informacijskega pooblaščenca, ima petletno mandatno dobo in je lahko še enkrat ponovno imenovana. Funkcija ni združljiva z drugimi funkcijami in dejavnostmi (Bien et al., 2006, str. 48).

Pogoji za imenovanje:

- državljanstvo Republike Slovenije;
- univerzitetna izobrazba;
- najmanj pet let delovnih izkušenj
- ni bil pravnomočno obsojen na nepogojno kazen zapora.

Informacijskega pooblaščenca lahko Državni zbor Republike Slovenije predčasno razreši samo:

- če to zahteva sam,
- če ne izpolnjuje več pogojev za opravljanje funkcije, ki so pogoj za imenovanje,
- zaradi trajne izgube delovne zmožnosti opravljanja funkcije,
- če svojih nalog ne opravlja v skladu z zakonom in ustavo (ZInfP, 7/2. člen).

Postopek za razrešitev informacijskega pooblaščenca se začne na predlog predsednika republike (ZInfP, 7. člen). Državni zbor Republike Slovenije razreši pooblaščenca, če za razrešitev glasuje večina navzočih poslancev (Čebulj in Žurej, 2005, str. 396).

Notranjo organizacijo in sistematizacijo delovnih mest, ki so potrebna za izvajanje nalog pri Informacijskem pooblaščenca, določata Akt o notranji organizaciji in sistematizaciji delovnih mest pri Informacijskem pooblaščenca in priloga le-tega.

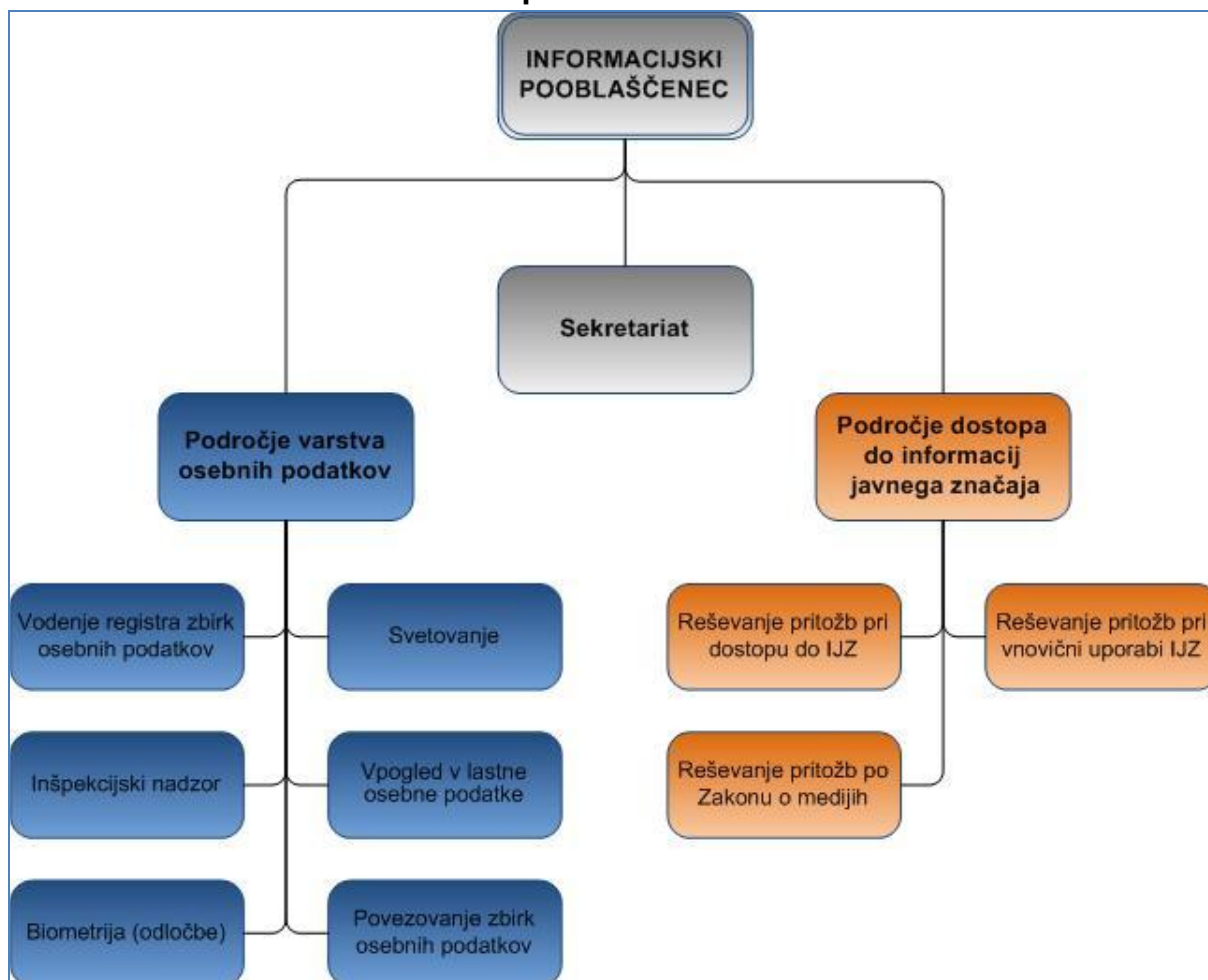
3.2 SISTEMATIZACIJA DELOVNIH MEST PRI IP

Sistemizacija delovnih mest je prilagojena nalogam Informacijskega pooblaščenca in delovnim procesom, ki potekajo pri njem, ter je oblikovana tako, da zagotavlja čim učinkovitejšo izrabo človeških virov.

Informacijski pooblaščenec opravlja svoje naloge v naslednjih notranjih organizacijskih enotah:

- v Kabinetu pooblaščenca;
- v Sektorju za informacije javnega značaja
- v Sektorju za varstvo osebnih podatkov;
- v Administrativno-tehnični službi (Letno poročilo, 2008, str. 3).

Slika 1: Organigram Informacijskega pooblaščenca

Vir: Letno poročilo, 2008, str. 3

Notranjo organizacijo in sistematizacijo delovnih mest, ki so potrebna za izvajanje nalog pri Informacijskem pooblaščenca, določata Akt o notranji organizaciji in sistematizaciji delovnih mest pri Informacijskem pooblaščenca in priloga le-tega. Sistematizacija delovnih mest je prilagojena nalogam Informacijskega pooblaščenca in delovnim procesom, ki potekajo pri njem, ter je oblikovana tako, da zagotavlja čim učinkovitejšo izrabo človeških virov. Zaradi povečanega obsega dela in številnih novih pristojnosti ter mednarodnih obveznosti se je leta 2008 povečalo število zaposlenih, zlasti število državnih nadzornikov za varstvo osebnih podatkov. 1. 1. 2007 je bilo pri Informacijskem pooblaščenca zaposlenih 25 oseb, 31. 12. 2007 29 oseb. Leta 2008 pa 32 (Letno poročilo, 2008, str. 13).

Konec leta 2008 je imel Informacijski pooblaščenec 32 zaposlenih:

- namestnik za področje varstva osebnih podatkov,
- namestnica za področje dostopa do informacij javnega značaja,
- generalna sekretarka,
- vodja državnih nadzornikov za varstvo osebnih podatkov,
- svetovalci (6),
- državni nadzorniki za varstvo osebnih podatkov (9),
- raziskovalci (4),
- pripravniki (2),
- administrativno-tehnični sodelavci (6).

Pri Informacijskem pooblaščenju so poleg informacijskega pooblaščenca zaposleni državni nadzorniki za varstvo osebnih podatkov ali državne nadzornice za varstvo osebnih podatkov (v nadaljnjem besedilu: nadzornik). Za nadzornika je lahko imenovana oseba, ki ima univerzitetno izobrazbo, najmanj pet let delovnih izkušenj in opravljen strokovni izpit za inšpektorja po zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor. Nadzorniki imajo položaj, pravice in obveznosti, ki jih za inšpektorje določata zakon, ki ureja inšpekcijski nadzor, in zakon o javnih uslužbencih. Nadzornika imenuje Informacijski pooblaščenec v skladu z zakonom o javnih uslužbencih. Nadzorniki so pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora in drugih nalog po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov, v skladu s svojimi pooblastili samostojni ter jih opravljajo v okviru in na podlagi ustave in zakonov. Pri opravljanju nalog, ki ne vključujejo inšpekcijskega nadzora, so vezani na pisna navodila Informacijskega pooblaščenca (ZInfP, 8. člen).

Sredstva za delo Informacijskega pooblaščenca se zagotavljajo iz državnega proračuna in jih določi Državni zbor Republike Slovenije na predlog Informacijskega pooblaščenca (ZInfP, 5. člen).

4 PRISTOJNOSTI IP

4.1 SPLOŠNE PRISTOJNOSTI IP

Za boljšo preglednost nad pristojnostmi in dolžnostmi Informacijskega pooblaščenca, ki so zdaj določene v treh zakonih (ZVOP-1, ZInfP, in ZDIJZ), jih v nadaljevanju navajam po točkah.

Informacijski pooblaščenec je samostojen in neodvisen državni organ, ki je pristojen za (ZInfP 2. člen):

1. odločanje o pritožbi zoper odločbo, s katero je organ zavrgel ali zavrnil zahtevo ali drugače kršil pravico do dostopa ali ponovne uporabe informacij javnega značaja; v okviru postopka na drugi stopnji pa je pristojen tudi za nadzor izvajanja zakona, ki ureja dostop do informacij javnega značaja, in predpisov, ki so izdani na podlagi le-tega,
2. inšpekcijski nadzor nad izvajanjem zakona in drugih predpisov, ki urejajo varstvo ali obdelavo osebnih podatkov oziroma iznos osebnih podatkov iz Republike Slovenije,
3. odločanje o pritožbi posameznika, kadar upravljavec osebnih podatkov ne ugotovi zahtevi posameznika glede njegove pravice do seznanitve z zahtevanimi podatki, do izpisov, seznamov, vpogledov, potrdil, informacij, pojasnil, prepisovanja ali kopiranja po določbah zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov (Pirc Musar et al., 2006, str. 288).

Zakon o dostopu do informacij javnega značaja poleg že zapisanih pristojnosti določa še pristojnost za vodenje evidence vseh podeljenih izključnih pravic na področju ponovne uporabe informacij (Pirc Musar et al., 2006, str. 288).

4.2 PRISTOJNOSTI IP NA PODROČJU OSEBNIH PODATKOV

Vsaka obdelava osebnih podatkov pomeni poseg v človekovo pravico do varstva osebnih podatkov, ki je varovana z Ustavo. Zato je tak poseg dopusten, če je v

zakonu določno opredeljeno, kateri osebni podatki se smejo obdelovati, jasno pa mora biti določen tudi namen obdelave osebnih podatkov, zagotovljeno mora biti ustrezno varstvo in zavarovanje osebnih podatkov. Namen obdelave osebnih podatkov mora biti ustavno dopusten, obdelovati pa se smejo le tisti osebni podatki, ki so primerni in nujno potrebni za uresničitev zakonsko opredeljenega in ustavno dopustnega namena.

Ureditev varstva osebnih podatkov v sistemskem zakonu je potrebna zaradi enotne določitve načel, pravil in obveznosti kakor tudi zaradi zapolnitve pravnih praznin, ki bi lahko nastale v področnih zakonih. Namen sistemskega zakona torej ni podrobnejše predpisovanje načinov obdelave osebnih podatkov po posameznih področjih, ampak se kaže predvsem v tem, da se v njem enotno določijo splošne pravice, obveznosti, načela in ukrepi, s katerimi se preprečujejo neustavni, nezakoniti in neupravičeni posegi v zasebnost in dostojanstvo posameznika pri obdelavi osebnih podatkov (Pirc Musar et al., 2006, str. 291).

Pristojnosti Informacijskega pooblaščenca na podlagi ZVOP-1:

1. Informacijski pooblaščenec izvršuje inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb ZVOP-1 (obravnavajo prijave, pritožbe, sporočila in druge vloge, v katerih je izražen sum kršitve zakona – določena je subsidiarna uporaba ZIN-a);
2. odreja inšpekcijske ukrepe iz 54. člena ZVOP-1 (prepoved obdelave osebnih podatkov, anonimiziranje, blokiranje, brisanje ali uničenje osebnih podatkov, kadar ugotovi, da se obdelujejo v nasprotju z zakonom);
3. odreja druge ukrepe inšpekcijskega nadzora v skladu z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru in Zakonom o splošnem upravnem postopku (5. točka prvega odstavka 54. člena ZVOP-1);
4. opravlja preventivni inšpekcijski nadzor pri upravljavcih osebnih podatkov s področja javnega in zasebnega sektorja;
5. vodi in vzdržuje register zbirk osebnih podatkov in skrbi, da je register ažuren in javno dostopen prek svetovnega spleta (28. člen ZVOP-1);
6. omogoča vpogled in prepis podatkov iz registra zbirk osebnih podatkov (praviloma isti dan, najkasneje pa v osmih dneh, 29. člen ZVOP-1);

7. vodi postopke o prekrških s področja varstva osebnih podatkov (hitri postopek);
8. poda lahko kazensko ovadbo oziroma izvaja postopke v skladu z zakonom, ki ureja prekrške, če pri inšpekcijskem nadzoru ugotovi, da obstaja sum storitve kaznivega dejanja ali prekrška;
9. odloča o ugovoru posameznika glede obdelave osebnih podatkov na podlagi četrtega odstavka 9. člena in tretjega odstavka 10. člena ZVOP-1;
10. izdaja odločbe o zagotavljanju ustrezne ravni varstva osebnih podatkov v tretjih državah (63. člen ZVOP-1);
11. vodi postopke ugotavljanja ustrezne ravni varstva osebnih podatkov v tretjih državah na podlagi ugotovitev inšpekcijskega nadzora in drugih informacij (64. člen ZVOP-1);
12. vodi seznam tretjih držav, za katere je ugotovil, da imajo v celoti ali delno zagotovljeno ustrezno raven varstva osebnih podatkov, ali da te nimajo zagotovljene. Če je ugotovljeno, da tretja država le delno zagotavlja ustrezno raven varstva osebnih podatkov, je v seznamu navedeno tudi, v katerem delu je ustrezna raven zagotovljena (66. člen ZVOP-1).
13. vodi upravne postopke za izdajo dovoljenj o iznosu osebnih podatkov v tretjo državo (70. člen ZVOP-1);
14. vodi upravne postopke za izdajo dovoljenj za povezovanje javnih evidenc in javnih knjig, kadar katera od zbirk osebnih podatkov, ki naj bi se jih povezovalo, vsebuje občutljive osebne podatke ali pa je za izvedbo povezovanja potrebna uporaba istega povezovalnega znaka, kot recimo EMŠO ali davčna številka;
15. vodi upravne postopke za izdajo ugotovitvenih odločb o tem, ali je nameravana uvedba izvajanja biometrijskih ukrepov v zasebnem sektorju v skladu z določbami ZVOP-1;
16. sodeluje z državnimi organi, pristojnimi organi Evropske unije za varstvo posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, mednarodnimi organizacijami, tujimi nadzornimi organi za varstvo osebnih podatkov, zavodi, združenji ter

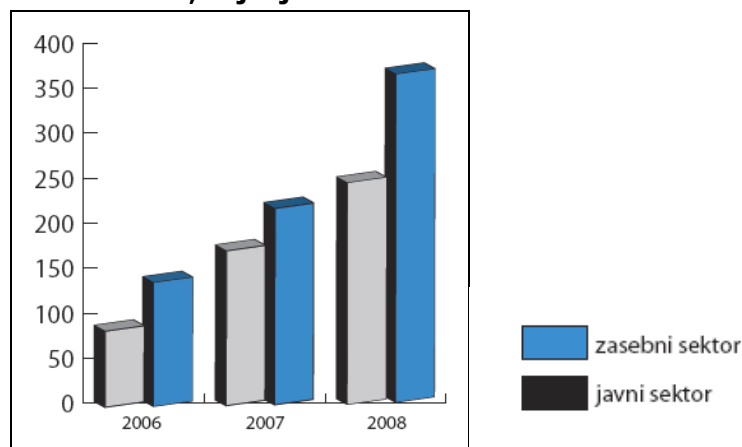
- drugimi organi in organizacijami glede vseh vprašanj, ki so pomembna za varstvo osebnih podatkov;
17. daje in objavlja predhodna mnenja državnim organom ter nosilcem javnih pooblastil o usklajenosti določb predlogov predpisov z zakoni in drugimi predpisi, ki urejajo osebne podatke;
 18. daje in objavlja neobvezna mnenja o skladnosti kodeksov poklicne etike, splošnih pogojev poslovanja oziroma njihovih predlogov s predpisi s področja varstva osebnih podatkov;
 19. pripravlja, daje in objavlja neobvezna navodila in priporočila glede varstva osebnih podatkov na posameznem področju;
 20. na spletni strani in na drug ustrezen način objavlja predhodna mnenja o usklajenosti predlogov zakonov in drugih predpisov z zakonom in drugimi predpisi s področja varstva osebnih podatkov ter zahtev za oceno ustavnosti predpisov (48. člen ZVOP-1), izdaja notranje glasilo ter strokovno literaturo, objavlja odločbe in sklepe sodišč, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov ter neobvezna mnenja, pojasnila, stališča in priporočila glede varstva osebnih podatkov na posameznem področju (49. člen ZVOP-1);
 21. daje izjave za javnost o opravljanih nadzorih in pripravlja letna poročila o svojem delu v preteklih letih;
 22. je prekrškovni organ, pristojen za nadzor nad izvajanjem Zakona o Informacijskem pooblaščenju, Zakona o dostopu do informacij javnega značaja (v okviru pritožbenega postopka) in Zakona o varstvu osebnih podatkov;
 23. odloča o pritožbi posameznika, kadar upravljavec osebnih podatkov ne ugotovi zahtevi posameznika glede pravice posameznika do seznanitve z zahtevanimi podatki, do izpisov, seznamov, vpogledov, potrdil, informacij, pojasnil, prepisovanja ali kopiranja po določbah zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov (pristojnost, določena v Zakonu o informacijskem pooblaščenju);
 24. sodeluje v delovnih skupinah za varstvo osebnih podatkov, oblikovanih znotraj EU, ki združujejo neodvisne institucije za varstvo osebnih podatkov držav članic, delujejo pa na podlagi Direktive 95/46/EC - Working Party 29, skupini,

ki se ukvarjata z obdelavo osebnih podatkov v Europolu in Eurojustu (Pirc Musar et al., 2006, str. 290).

4.2.1 Kršitve določb Zakona o varstvu osebnih podatkov

Informacijski pooblaščenec je zaradi suma kršitev določb ZVOP-1 zoper pravne osebe javnega sektorja prejel 192 prijav. Pri 40 prijavah je bilo že iz samih prijav razvidno, da opisano dejanje ne pomeni kršitve določb ZVOP-1. Državni nadzornik je zato prijaviteljem pisno pojasnil, zakaj opisano dejanje ne pomeni kršitve teh določb in zakaj uvedba postopka inšpekcijskega nadzora ne bi bila smiselna. Pet prijav je Informacijski pooblaščenec odstopil v reševanje pristojnim institucijam. Po preučitvi prijav je bilo uvedenih 152 inšpekcijskih postopkov, 64 jih je bilo uvedenih po uradni dolžnosti. V okviru inšpekcijskih postopkov v javnem sektorju sta bila opravljena 102 inšpekcijska pregleda. Za odpravo ugotovljenih nepravilnosti je bilo leta 2008 izrečenih 18 opozoril na zapisnik in izdanih 26 ureditvenih oziroma upravnih odločb, štiri v zadevah iz leta 2007. Leta 2008 je sedem zavezancev zoper prejeto odločbo sprožilo upravni spor z vložitvijo tožbe na Upravno sodišče Republike Slovenije. Po opravljenem inšpekcijskem pregledu ali po prejemu pisnega pojasnila zavezanca je bilo v 59 primerih ugotovljeno, da zavezanec ni storil kršitve. Sklepi o ustavitvi postopka so bili izdani tudi, kadar so zavezanci po opozorilu na zapisnik ali prejemu ureditvene odločbe ugotovljene nepravilnosti odpravili, o čemer so morali obvestiti državne nadzornike. Leta 2008 je bilo izdanih 138 sklepov o ustavitvi inšpekcijskega postopka zoper zavezance v javnem sektorju, od tega 37 za postopke, uvedene v letu 2007 (Letno poročilo, 2008, str. 24).

Slika 2: Število zadev, ki jih je zaradi suma kršitev določb ZVOP-1 vodil IP.

Vir: Letno poročilo, 2008, str 24

4.2.2 Dajanje pisnih mnenj in pojasnil

Dajanje pisnih mnenj in pojasnil glede obdelave osebnih podatkov na posameznih področjih je pomemben del preventivnega delovanja Informacijskega pooblaščenca, ki je s tem veliko prispeval k izboljšanju stanja na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji. Poleg pisnih mnenj in pojasnil pa je Informacijski pooblaščenec dajal tudi ustna mnenja in pojasnila.

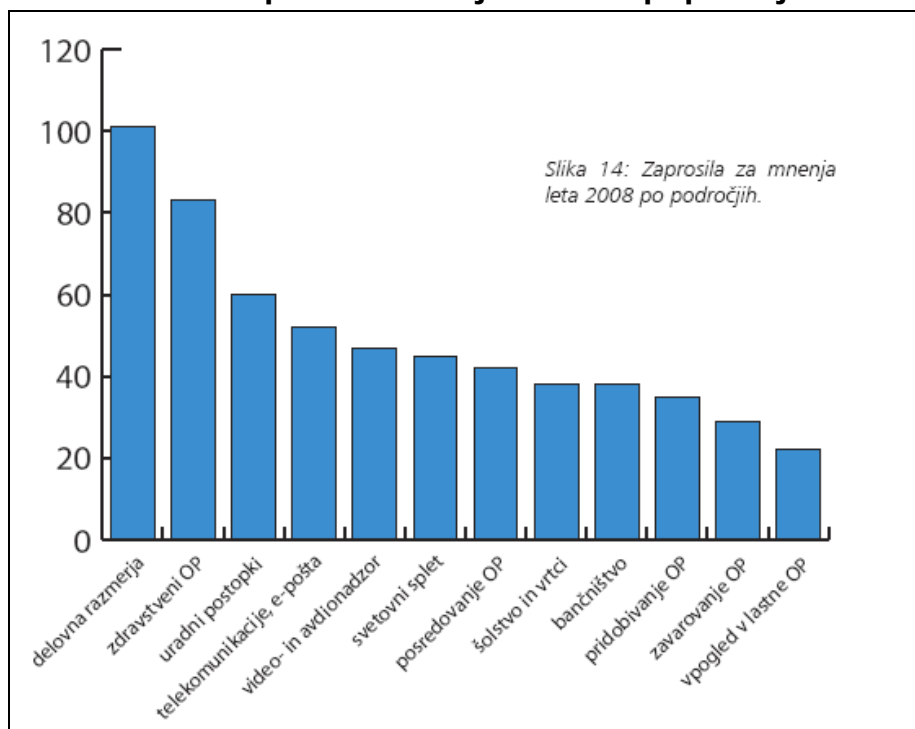
Neposredna pravna podlaga za dajanje neobveznih mnenj, pojasnil, stališč, navodil in priporočil s področja varstva osebnih podatkov so določbe 49. člena ZVOP-1-UPB1.

Informacijski pooblaščenec je leta 2007 prejel 853 prošenj za podajo pisnega pojasnila ali mnenja v zvezi s konkretnimi vprašanji, kar je manj kot leta 2006, ko je bilo prošenj za podajo mnenja 1144. Zaposila za mnenja in pojasnila so vsebinsko zahtevnejša, kar lahko pripišemo temu, da je javnost vedno bolj seznanjena z ZVOP-1 in s pravicami posameznika, ki iz le-tega izhajajo. Informacijski pooblaščenec pa je dajal tudi ustna mnenja in pojasnila. V uradu je namreč vsak dan od 8. do 16. ure na voljo dežurni zaposleni, ki na vprašanja odgovarja po telefonu (Letno poročilo, 2008, str. 26).

Zaposila za mnenja in pojasnila so zadevala različna področja. Informacijski pooblaščenec izdana mnenja razvršča v 39 različnih področij. Največ zaprosil za izdajo mnenj je bilo na naslednjih področjih:

- delovna razmerja (101),
- zdravstveni osebni podatki (83),
- uradni postopki - sodni, upravni in policijski postopki (60),
- telekomunikacije in elektronska pošta (52),
- video- in avdionadzor (47),
- svetovni splet (45),
- posredovanje osebnih podatkov med upravljavci (42),
- šolstvo in vrtci (38),
- bančništvo (38),
- pridobivanje osebnih podatkov iz zbirk (35),
- zavarovanje osebnih podatkov (29),
- vpogled v lastne osebne podatke (22).

Slika 3: Zaposila za mnenja leta 2008 po področjih

Slika 14: Zaposila za mnenja leta 2008 po področjih.

Vir: Letno poročilo, 2008 str. 27

4.2.3 Dopustnost izvajanja biometrijskih ukrepov

Informacijski pooblaščenec je po določbi 80. člena ZVOP-1-UPB1 pristojen za vodenje upravnih postopkov za izdajo odločb o tem, ali je nameravano izvajanje biometrijskih ukrepov v zasebnem sektorju v skladu z določbami ZVOP-1-UPB1 ali ne (biometrijski ukrepi, kot posebna oblika obdelave osebnih podatkov, so urejeni v 3. poglavju VI. dela ZVOP-1-UPB1, v členih 78. do 81).

Informacijski pooblaščenec presodi namen vlagatelja zahteve. Ta mora biti resen in utemeljen ter podprt z dovolj dokazi. Ugotavlja se tudi, ali bi isti namen lahko zadovoljivo dosegli z načini preverjanja oziroma ugotavljanja identitete, ki ne vključujejo biometrijskih ukrepov, ki torej manj posegajo v zasebnost in dostojanstvo zaposlenih. Informacijski pooblaščenec presoja tudi tehnični vidik biometrijskih ukrepov (za preverjanje identitete ali za ugotavljanje identitete) (Letno poročilo, 2008, str. 27).

Varnostni sistemi, ki uporabljajo biometrične metode, so v uporabi na številnih področjih: pri izvajanju vstopa v varovana področja, pri preverjanju časovne

prisotnosti (na delovnem mestu), pri nadzoru obiskov v zaporu, pri dostopanju v računalniška omrežja itd. Bistvo uporabe identifikacijskega biometričnega sistema je v sestavi vzorčnega prepoznavnega sistema in s tem onemogočanja vstopa nepooblaščenim osebam. Uporabo biometrije so dolgo spremljali pomisleki predvsem z vidika poseganja v zasebnost ter ob tem povzročene nelagodnosti uporabnikov, vendar pa se biometrija naglo razvija in uporablja zaradi varnosti, predvsem zaradi terorističnega napada na ZDA 11. septembra 2001. Vse tujce, ki vstopajo v ZDA preko letališč in pristanišč, digitalno fotografirajo, prav tako pa jim odvzamejo tudi prstne odtise. Celoten postopek traja le 15 sekund in tako ne povzroča dodatnih vrst na letališčih in pristaniščih. Prav tako je EU in s tem tudi Slovenija sprejela odločitev o razvoju dokumentov z biometričnimi podatki (Brezovšek, Črnčec, 2007, str. 201).

Pozitivne odločbe: so bile izdane pravnim osebam, pri katerih je bilo ugotovljeno, da je izvajanje biometrijskih ukrepov nujno za opravljanje dejavnosti, za varnost ljudi ali premoženja ali za varovanje tajnih podatkov ali poslovne skrivnosti. Informacijski pooblaščenec je tako dovolil izvajanje biometrijske identifikacije z obdelavo prstnega odtisa zaposlenih, ki vstopajo v prostore, kjer so strežniki in posebna programska oprema, podatki, ki so poslovna tajnost podjetja, in drugi posebej varovani podatki ter telekomunikacijska oprema, ki jo je operater dolžan varovati v skladu z zakonodajo s področja telekomunikacij.

Negativne odločbe: so bile izdane vlagateljem, ki so v vlogah navedli, da nameravajo biometrijske ukrepe uvesti zaradi evidentiranja delovnega časa oziroma prisotnosti svojih zaposlenih na delovnem mestu, predvsem zato, ker je tak način bolj praktičen od sistema z brezkontaktnimi karticami ali ker želijo preprečiti zlorabe s posojanjem kartic. Navedeno ne more biti razlog za uvedbo biometrijskih ukrepov, ker bi uvedba pomenila prekomeren in ne nujno potreben poseg v zasebnost zaposlenih, saj je evidentiranje prisotnosti mogoče izvesti na manj vsiljiv način (Letno poročilo, 2007, str. 41).

4.2.4 Iznos osebnih podatkov

Evropska direktiva 95/46/ES določa, da države članice Evropske unije ne omejujejo niti ne prepovedujejo prostega prenosa osebnih podatkov med državami članicami zaradi razlogov, povezanih z varstvom njihove zasebnosti pri obdelavi osebnih podatkov. Uvoza podatkov se ne sme ovirati, tudi če v drugi državi opravljeno posredovanje podatkov ne ustreza pravnim zahtevam domačega oziroma znotraj državnega pravnega reda. Po drugi strani pa notranje pravo velja za obdelavo

podatkov s strani odgovornih za obdelavo brez razlike glede na vir podatkov, torej tudi če se obdelujejo podatki, prejeti iz drugih držav. Nasprotno pa država članica ne sme ovirati izvoza osebnih podatkov v druge države članice, recimo z utemeljitvijo, da v drugi državi članici ni enakovrednega splošnega varstva podatkov ali podobnega posebnega varstva, na primer za delodajalce (Eberhard Grabitz et al., 2002).

Prvi odstavek 63. člena ZVOP-1 govori o posredovanju osebnih podatkov, ki se obdelujejo ali se bodo obdelovali šele po opravljenem posredovanju v tretjo državo. To je dopustno v skladu z določbami tega in pod pogojem, da državni nadzorni organ izda odločbo, da država, v katero se iznašajo, zagotavlja ustrezno raven varstva osebnih podatkov. Tretja država je opredeljena kot država, ki ni članica Evropske unije ali del Evropskega gospodarskega prostora. Dopusten pa je iznos podatkov v 66 držav na seznamu, za katere je Informacijski pooblaščenec ugotovil, da v celoti zagotavljajo ustrezno raven varstva osebnih podatkov in so po tej plati enakovredne državam članicam EU. Če pa bo Informacijski pooblaščenec pri opravljanju inšpekcijskega nadzora ali na podlagi odločitve pristojnega organa Evropske unije ugotovil, da se je pravna ureditev varstva osebnih podatkov v tretji državi tako spremenila, da ne zagotavlja več ustreznega varstva osebnih podatkov, bo taka država izbrisana s tega seznama (Pirc Musar et al., 2006, str. 338).

Skladno z določbami ZVOP-1 je Informacijski pooblaščenec na področju iznosa osebnih podatkov v tretje države pristojen za:

- izdajo odločb o zagotavljanju ustrezne ravni varstva osebnih podatkov v tretjih državah (63. člen);
- vodenje postopkov ugotavljanja ustrezne ravni varstva osebnih podatkov v tretjih državah na podlagi ugotovitev inšpekcijskega nadzora in drugih informacij (64. člen);
- vodenje seznama tretjih držav, za katere je ugotovil, da imajo v celoti ali delno zagotovljeno ustrezno raven varstva osebnih podatkov ali da te nimajo zagotovljene; če je ugotovljeno, da tretja država le delno zagotavlja ustrezno raven varstva osebnih podatkov, je v seznamu navedeno tudi, v katerem delu je ustrezna raven zagotovljena (66. člen);
- vodenje upravnih postopkov za izdajo dovoljenj za iznos osebnih podatkov v tretjo državo (70. člen).

4.2.5 Izdajanje dovoljenj za povezovanje javnih evidenc

Če najmanj ena izmed zbirk osebnih podatkov, ki naj bi se jih povezovalo, vsebuje občutljive osebne podatke ali če bi bila posledica povezovanja razkritje občutljivih podatkov ali je za izvedbo povezovanja potrebna uporaba istega povezovalnega znaka (npr. EMŠO ali davčna št.), povezovanje ni dovoljeno brez predhodnega dovoljenja Informacijskega pooblaščenca. Ta povezavo dovoli na podlagi pisne vloge upravljavca osebnih podatkov, če ugotovi, da ta zagotavlja ustrezno zavarovanje osebnih podatkov. Postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov morajo biti ustrezni glede na tveganje, ki ga predstavljata obdelava in narava nekaterih osebnih podatkov, ki se obdelujejo. Zoper odločbo Informacijskega pooblaščenca pritožba ni mogoča, dovoljen pa je upravni spor.

Poleg ugotavljanja ustreznosti zavarovanja osebnih podatkov mora Informacijski pooblaščenec pri odločanju o izdaji dovoljenja za povezovanje zbirk osebnih podatkov opraviti tudi vsebinski preizkus o tem, ali za povezovanje zbirk osebnih podatkov obstaja ustrezna zakonska podlaga.

Primer:

Bolnišnici za ginekologijo in porodništvo Kranj se dovoli povezava zbirke Osnovna medicinska dokumentacija s Centralnim registrom prebivalstva in z Matičnim registrom (Letno poročilo 2008, str. 30).

4.2.6 Seznanitev z lastnimi osebnimi podatki

Pravica do seznanitve z lastnimi osebnimi podatki je zagotovljena vsakemu posamezniku v tretjem odstavku 38. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04 in 68/2006), prav tako tudi pravica do sodnega varstva ob zlorabi osebnih podatkov posameznika. Gre za izraz pravice do informacijske samoodločbe, katere namen je zagotoviti transparentnost obdelave osebnih podatkov, s tem pa dobroverno in pošteno obdelavo osebnih podatkov. Ta pravica je konkretizirana v ZVOP-1, in sicer v 30. členu, ki določa, da je upravljavec osebnih podatkov dolžan posamezniku na njegovo zahtevo: omogočiti vpogled v katalog zbirke osebnih podatkov; potrditi, ali se podatki v zvezi z njim obdelujejo ali ne in mu omogočiti vpogled v osebne podatke, ki so vsebovani v zbirki osebnih podatkov in se nanašajo nanj, ter njihovo prepisovanje ali kopiranje; posredovati izpis osebnih podatkov, ki so vsebovani v zbirki osebnih podatkov in se nanašajo nanj; posredovati seznam uporabnikov, katerim so bili posredovani osebni podatki,

kdaj, na kakšni podlagi in za kakšen namen; dati informacijo o virih, na katerih temeljijo zapisi, ki jih o posamezniku vsebuje zbirka osebnih podatkov, in o metodi obdelave; dati informacije o namenu obdelave in vrsti osebnih podatkov, ki se obdelujejo, ter vsa potrebna pojasnila v zvezi s tem. Prav tako mora upravljavec osebnih podatkov v skladu z 32. členom ZVOP-1 na zahtevo posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, dopolniti, popraviti, blokirati ali izbrisati osebne podatke, za katere posameznik dokaže, da so nepopolni, netočni ali neažurni ali da so bili zbrani ali obdelani v nasprotju z zakonom (Pirc Musar et al., 2006, str. 235).

Postopek seznanitve posameznika z lastnimi osebnimi podatki ureja 31. člen ZVOP-1, ki določa, da postopek temelji na zahtevi posameznika, pri čemer je upravljavec vezan na to zahtevo in mora posamezniku omogočiti takšno vrsto seznanitve z lastnimi osebnimi podatki, kot jo ta zahteva. Posameznik mora torej v zahtevi natančno opredeliti, kakšno vrsto seznanitve zahteva, pri čemer ima na razpolago vrste seznanitev, navedene v 30. členu ZVOP-1.

Pravice posameznika lahko razdelimo v tri kategorije. V prvi vrsti gre za pravico do informacij o obstoju obdelave. V drugo kategorijo spadajo podatki, ki se o posamezniku obdelujejo, s to kategorijo pa je povezana tudi pravica, da je tudi v primeru neobstoja obdelave posameznika treba seznaniti s tem oziroma potrditi, da se njegovi lastni osebni podatki ne obdelujejo. V tretjo kategorijo sodijo podatki o logični zgradbi avtomatizirane obdelave in s tem poznavanje zgradbe avtomatizirane obdelave. Takšno tripartitno zgradbo pravic posameznika v zvezi z osebnimi podatki zasleduje direktiva 95/46/ES, ki je bila v slovenski pravni red prenesena s to določbo tako, da je izpeljala sedem sklopov pravic (Pirc Musar et al., 2006, str. 236).

V kolikor zavezanec v zakonsko določenih rokih posamezniku ne zagotovi seznanitve z njegovimi lastnimi osebnimi podatki ali pa mu vpogled zavrne, ima posameznik pravico do pritožbe, ki jo obravnava Informacijski pooblaščenec. Informacijski pooblaščenec je leta 2008 prejel 48 pritožb zaradi molka organa v zvezi s pravico do seznanitve z lastnimi osebnimi podatki, kar je bistveno več kot leta 2006, ko je prejel samo 3 pritožbe. Pravica do seznanitve z osebnimi podatki je ustavna pravica, ki je konkretizirana v ZVOP-1-UPB1, v 30. in 31. členu (Letno poročilo, 2008, str. 32).

4.3 PRISTOJNOSTI IP NA PODROČJU INFORMACIJ JAVNEGA ZNAČAJA

Odprtost in preglednost države sta dve zanesljivejših zagotovil za omejevanje korupcije. Ni naključje, da je v državah z najdaljšo tradicijo odprtosti tudi manj korupcije. Z doslednim, vztrajnim in poštenim delom vseh, ki delujejo na področju dostopa do informacij javnega značaja, lahko dosežejo, da bo v nekaj letih med državami, v katerih je najmanj korupcije, tudi Slovenija. Novela Zakona o dostopu do informacij javnega značaja je za doseganje tega cilja odlična osnova. Prenovljeni zakon pa določa, da je prav odprtost potrebno obravnavati kot predpogoj, ki je sam po sebi v javnem interesu (Pirc Musar et al., 2006).

ZDIJZ zagotavlja dostop do informacij, ki so že ustvarjene, in sicer v kakršni koli obliki. S tem zakon zagotavlja preglednost porabe javnega denarja in odločitev javne uprave, saj ta dela v imenu ljudi in za ljudi. Zavezanci za dostop do informacij javnega značaja so vsi državni organi, organi lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi in druge osebe javnega prava, nosilci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb. Zakon jih imenuje s skupno besedo organi (Letno poročilo, 2007, str. 8).

Informacija javnega značaja je informacija, ki izvira z delovnega področja organa, obstaja pa v obliki dokumenta, zadeve, dosjeja, registra, evidence ali drugega dokumentarnega gradiva, ki ga je organ izdelal sam, v sodelovanju z drugim organom ali ga je pridobil od drugih oseb (ZDIJZ, 4. člen). Informacije javnega značaja so prosto dostopne vsem, zato pravnega interesa za pridobitev informacije ni treba izkazovati, dovolj sta radovednost in želja po znanju ter obveščenosti. Te informacije lahko pod določenimi pogoji vsakdo uporabi tudi za pridobitne ali nepridobitne namene (ponovna uporaba informacij). Vsak prosilec ima na svojo zahtevo od organa pravico pridobiti informacijo javnega značaja, in sicer tako, da jo dobi na vpogled ali dobi njen prepis, fotokopijo ali elektronski zapis. Vpogled v zahtevano informacijo je brezplačen. Za posredovanje prepisa, fotokopije ali elektronskega zapisa zahtevane informacije lahko organ prosilcu zaračuna materialne stroške. Ponovno uporabo informacij za pridobitne namene, razen za uporabo z namenom informiranja, zagotavljanja svobode izražanja, kulture in umetnosti ter za uporabo informacij s strani medijev, lahko organ zaračuna.

Informacija javnega značaja je torej tista informacija, s katero razpolagajo organi javne oblasti in druge osebe, ki opravljajo javnopravne naloge, ter je povezana z njihovim (javnopravnim) delovnim področjem. Zakon o dostopu do informacij javnega značaja torej določa 3 kriterije, po katerih lahko opredelimo informacijo javnega značaja:

- iti mora za informacijo, ki izvira iz delovnega področja organa;
- organ mora z njo razpolagati;
- nahajati se mora v neki materializirani obliki.

Informacija, ki izvira iz delovnega področja organa, je informacija, ki je nastala v zvezi z izvajanjem javnopravnih nalog oziroma dejavnosti organa. Takšna opredelitev informacije javnega značaja izhaja iz njenega bistva. Le tista informacija, ki je povezana z izvajanjem javnopravnih nalog, ki jih plačujemo vsi državljani, ima lahko lastnost informacije javnega značaja.

Naslednji element pozitivne opredelitve se nanaša na dejstvo, da mora zavezanec z informacijo javnega značaja razpolagati oziroma ga imeti v posesti. Do tega pa lahko pride tako, da dokument izdelava sam pri izvajanju svojih javnopravnih nalog; da dokument izdelava v sodelovanju z drugim zavezancem (sodelovanje dveh ministrstev), ali pa tako, da informacijo pridobi od drugih oseb (od oseb zasebnega prava), torej ne od drugih zavezancev. Zavezanec je torej dolžan posredovati informacijo javnega značaja, ki že obstaja oziroma s kakršno razpolaga organ takrat, ko zainteresirana oseba zaprosi za dostop. Organ ni dolžan izdelati, predelati ali spremeniti informacije, s katero razpolaga. Dolžnost posredovanja informacij se namreč nanaša le na tako imenovane surove informacije.

Tretji element opredelitve informacije javnega značaja se nanaša na obliko, v kateri se ta informacija nahaja. Zakon določa, da se mora informacija nahajati v eni od materializiranih oblik, ki jih primeroma našteva in zanje uporablja izraz dokument (Senko Pličanič et al., 2005, str. 81-84).

Na področju dostopa do informacij javnega značaja ima Informacijski pooblaščenec pristojnosti pritožbenega organa. Pritožbeni postopek se vodi po določbah Zakona o splošnem upravnem postopku.

Pooblaščenec pa lahko prosilcem za informacije pomaga:

- kadar je organ zahtevo za dostop zavrgel;
- kadar je organ izdal zavrnilno odločbo;
- kadar je organ v molku, torej:
 - če ni odločil v 20-ih delovnih dneh po vročitvi zahteve;
 - če ni odločil niti po 50-ih delovnih dneh, potem ko je izdal sklep o izrednem podaljšanju roka;

- kadar organ ni posređoval informacij v obliki, ki jo je zahteval prosilec.

V ZDIJZ je urejeno tudi področje ponovne uporabe informacij javnega sektorja (ang. Public sector information), ki jo od nas zahteva Evropska unija z Direktivo 2003/98/EC. Informacijski pooblaščenec je pritožbeni organ tudi na področju ponovne uporabe informacij javnega sektorja. ZDIJZ poleg že zapisanih pristojnosti določa še pristojnost za vodenje evidence vseh podeljenih izključnih pravic na področju ponovne uporabe informacij (ZinfP, 36a člen).

4.3.1 Uradne osebe, pristojne za posredovanje informacij javnega značaja

Organ določi eno ali več uradnih oseb, ki so pristojne za posredovanje informacij javnega značaja. Lahko pa več organov skupaj določi eno ali več uradnih oseb za posredovanje informacij javnega značaja. Naloge uradne osebe so: usklajevanje posredovanja informacij, vodenje upravnega postopka pri vlogah, ki so posredovane pisno oziroma skladno z določili o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, posredovanje informacij javnega značaja na splet, priprava in objava kataloga informacij javnega značaja in priprava letnih poročil.

V mnogih državnih organih so za uradne osebe imenovali predstavnike za odnose z javnostmi. Čeprav gre za odgovore javnostim, je potrebno vedeti, da uradna oseba, predvsem pri pripravi zavrnilih odločb, vodi uradne postopke, kar je pravno opravilo, zato mora imeti osnovno pravno znanje in izpit iz upravnega postopka. Postopke lahko vodi le uradna oseba, ki jo imenuje predstojnik organa. Če predstojnik uradne osebe ni imenoval, je po ZDIJZ za vodenje postopkov odgovoren sam.

Informacije, ki morajo biti objavljene na spletnih straneh organa:

- prečiščena besedila predpisov, ki se nanašajo na delovno področje organa in so povezana z državnim registrom predpisov na spletu;
- programi, strategije, stališča, mnenja, študije in drugi podobni dokumenti, ki se nanašajo na delovno področje organa;
- predlogi predpisov, programov, strategij in drugih podobnih dokumentov, ki se nanašajo na delovno področje organa;
- vse objave in razpisna dokumentacija v skladu s predpisi, ki urejajo javna naročila;
- informacije o njihovi dejavnosti ter upravnih, sodnih in drugih storitvah;
- vse informacije javnega značaja, ki so jih prosilci zahtevali že trikrat;
- druge informacije javnega značaja.

Vsak organ je dolžan redno vzdrževati in javno objavljati katalog informacij javnega značaja. Katalog mora biti urejen po vsebinskih sklopih in mora biti prosilcu na voljo v uradnih glasilih ali na spletnih straneh organov. Ministrstvo za javno upravo je dolžno na spletu vzdrževati centralni katalog informacij javnega značaja.

4.3.2 Postopek za pridobitev informacij javnega značaja

Prosilec lahko zahteva dostop do informacije javnega značaja z ustno ali pisno vlogo, ponovno uporabo pa samo s pisno zahtevo. Pravico do pravnega varstva (pritožba, upravni spor) ima le tisti, ki je zahtevo za dostop ali ponovno uporabo informacij podal pisno. Zahteva po elektronski pošti šteje za ustno, razen če vsebuje elektronski podpis. Želena informacijo lahko prosilec dobi na vpogled kot prepis, fotokopijo ali elektronski zapis. V primeru zavrnitve zahteve (kar mora zavezanec storiti z odločbo in ne zgolj z dopisom) ima prosilec možnost pritožbe, o kateri odloča Informacijski pooblaščenec, postopek pa se vodi v skladu z zakonom o splošnem upravnem postopku. Zoper odločbo Pooblaščenca ni pritožbe, možna pa je tožba v postopku upravnega spora (Senko Pličanič et al., 2005, str. 178).

Organ je dolžan omogočiti dostop ali ponovno uporabo informacije, razen če gre za katero od izjem iz 6. člena ZDIJZ. Prosilcu mora omogočiti seznanitev z vsebino zahtevane informacije, in sicer na vpogled, s prepisom, fotokopijo ali elektronskim zapisom, oziroma mu mora omogočiti ponovno uporabo informacij javnega sektorja.

Vsak prosilec se mora najprej zavedati, da lahko pridobi katero koli informacijo javnega značaja, ki jo kot tako opredeljuje zakon. Prosilcem pri tem ni treba izkazati pravne koristi (pravnega interesa) in tega organ od njih tudi ne sme zahtevati. Organ prav tako ne sme vprašati, za kateri namen prosilec zahtevano informacijo potrebuje, razen v primeru presoje pridobitnosti namena pri ponovni uporabi informacij. Organ mora o zahtevi odločiti v 20 delovnih dneh. V izjemnih okoliščinah lahko rok podaljša za največ 30 delovnih dni. O podaljšanju roka mora sprejeti sklep, in sicer najpozneje v 15 delovnih dneh po prejetju zahteve. Če organ v zakonitem roku ne odgovori, se šteje, da je zahtevo zavrnil.

Če organ zahtevi po dostopu ugotovi, ne izda posebne odločbe, ampak o tem naredi uradni zaznamek. Organ prosilcu nemudoma omogoči seznanitev z vsebino zahtevane informacije, tako da mu jo da na vpogled ali mu zagotovi njen prepis, fotokopijo ali elektronski zapis. Če organ zahtevo po dostopu delno ali v celoti zavrne, o tem izda pisno odločbo. Če organ prosilcu ne omogoči dostopa do

informacije v roku ter če ne izda in prosilcu ne vroči odločbe o zavrnitvi, se šteje, da je zahtevo zavrnil. Če uradna oseba organa ugotovi, da zahtevana informacija sploh ne obstaja, mora zahtevo prosilca zavrniti z odločbo. Če pa ugotovi, da informacija obstaja, vendar je sam nima v posesti, mora najpozneje v 3 delovnih dneh od prejetja zahteve zadevo odstopiti organu, ki je glede na vsebino zahteve pristojen za njeno reševanje, in o tem obvestiti prosilca. Če organu ne uspe ugotoviti, kateri drugi organ je pristojen za reševanje zahteve, izda sklep o zavrženju zahteve. Prosilec ima pravico do pritožbe zoper odločbo, s katero je organ zahtevo zavrnil, ter zoper sklep, s katerim je organ zahtevo zavrgel. O pritožbi odloča Informacijski pooblaščenec. Prav tako ima prosilec pravico do pritožbe, če organ vztraja pri molku, če mu organ tudi po ponovljeni zahtevi ne omogoči seznanitve z informacijo, ki jo je navedel v zahtevi, in tudi, če ne dobi informacije v obliki, ki jo je zahteval.

Odgovorna oseba organa mora, če je to potrebno za obravnavo pritožbe, Informacijskemu pooblaščenцу na njegovo zahtevo takoj poslati dokumente, zadeve, dosjeje, registre, evidence ali dokumentarno gradivo, ki jih je zahteval prosilec. Informacijski pooblaščenec ima v okviru svojih pristojnosti tudi pravico do vpogleda v davčno tajnost. Če Informacijski pooblaščenec ob reševanju pritožbe v zadevah dostopa do informacij javnega značaja sumi, da organ prve stopnje z zahtevanimi informacijami razpolaga, vendar jih Informacijskemu pooblaščenцу ne posreduje v celoti ali delno, ima Informacijski pooblaščenec pooblastila po zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor. Če organ zoper odločbo Informacijskega pooblaščenca ni sprožil upravnega spora, je dolžan prosilcu skladno z odločbo Informacijskega pooblaščenca poslati zahtevane informacije.

Če je organ zahtevo z odločbo zavrnil ali s sklepom zavrgel, ima prosilec pravico do pritožbe. Prav tako ima pravico do pritožbe, če meni, da ni dobil informacije javnega značaja, ki jo je navedel v zahtevi, če ni dobil informacije v obliki, ki jo je zahteval, ali če organ o zahtevi ni odločil v predpisanem roku. Za pritožbo ni treba plačati upravne takse. O pritožbi odloča Informacijski pooblaščenec. Postopek s pritožbo se izvaja po določbah zakona, ki ureja splošni upravni postopek (Pirc Musar Nataša, 2006, str.10).

4.3.3 Izjeme, ko lahko organ zavrne dostop do informacij javnega značaja

V 6. členu ZDIJZ določa razloge, zaradi katerih organ zavrne zahtevo za dostop do informacij javnega značaja. Razlogi, zaradi katerih se dostop zavrne, so nekateri javni in nekateri zasebni interesi. Kot javni interesi, ki jih je treba varovati, se v primerjalnem pravu pojavljajo: nacionalna varnost, obramba države, mednarodni

odnosi, varstvo narave, delovanje sodstva, izvrševanje inšpekcije in drugih nadzornih postopkov itd. Kot zasebni interesi, ki jih je treba varovati, pa se v primerjalnem pravu priznavajo: varstvo zasebnosti oziroma osebnih podatkov, varstvo življenja, zdravja in varstvo določene osebe in varstvo poslovnih informacij. ZDIJZ pozna večino omenjenih izjem (Senko Pličanič et al., 2005, str. 90).

Izjeme so opredeljene v 6. členu ZDIJZ. Organ lahko prosilcu zavrne dostop do zahtevane informacije, kadar se zahteva nanaša na:

- podatek, ki je na podlagi zakona, ki ureja tajne podatke, opredeljen kot tajen;
- podatek, ki je opredeljen kot poslovna skrivnost v skladu z zakonom, ki ureja gospodarske družbe;
- osebni podatek, katerega razkritje bi pomenilo kršitev varstva osebnih podatkov v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov;
- podatek, katerega razkritje bi pomenilo kršitev zaupnosti individualnih podatkov o poročevalskih enotah, skladno z zakonom, ki ureja dejavnost državne statistike;
- podatek, katerega razkritje bi pomenilo kršitev zaupnosti davčnega postopka ali davčne tajnosti, skladno z zakonom, ki ureja davčni postopek;
- podatek, ki je bil pridobljen ali sestavljen zaradi kazenskega pregona ali v zvezi z njim ali zaradi postopka s prekrški, in bi njegovo razkritje škodovalo izvedbi pregona oziroma postopka;
- podatek, ki je bil pridobljen ali sestavljen zaradi upravnega postopka, in bi njegovo razkritje škodovalo izvedbi le-tega;
- podatek, ki je bil pridobljen ali sestavljen zaradi pravnega, nepravdnega ali drugega sodnega postopka, in bi njegovo razkritje škodovalo izvedbi tega postopka;
- podatek iz dokumenta, ki je v postopku izdelave in je še predmet posvetovanja v organu, njegovo razkritje pa bi povzročilo napačno razumevanje njegove vsebine;
- podatek o naravni oziroma kulturni vrednoti, ki v skladu z zakonom, ki ureja ohranjanje naravne ali kulturne dediščine, ni dostopen javnosti zaradi varovanja naravne oziroma kulturne vrednote;
- podatek iz dokumenta, ki je bil sestavljen v zvezi z notranjim delovanjem oziroma dejavnostjo organov, in bi njegovo razkritje povzročilo motnje v delovanju oziroma dejavnosti organa (Senko Pličanič et al., 2005, str. 89).

4.4 PRISTOJNOSTI IP KOT PREKRŠKOVNEGA ORGANA

Informacijski pooblaščenec je hkrati inšpekcijski in prekrškovni organ, kar pomeni, da lahko izreka tudi kazni. Podjetje, ki obdeluje osebne podatke, pa ne zagotovi njihovega zavarovanja ali ne sprejme Pravilnika o zavarovanju osebnih podatkov ali ga ne izvaja, tvega globo v višini med 4.172,93 in 12.518,78 EUR, odgovorna oseba podjetja pa med od 834,59 EUR do 1.251,88 EUR. Enaka globa je predpisana za neizdelavo katalogov zbirk ter za neposredovanje podatkov iz katalogov zbirk Informacijskemu pooblaščenecu.

Skrajni rok, ki ga je Informacijski pooblaščenec postavil za posredovanje podatkov iz katalogov obstoječih zbirk, je potekel 1. 10. 2006. Od tega datuma naprej pooblaščenec izvaja poostren inšpekcijski nadzor glede spoštovanja zakonskih obveznosti, vključno s posredovanjem podatkov iz katalogov zbirk.

4.5 INŠPEKCIJSKI NADZOR

4.5.1 Obseg inšpekcijskega nadzora

Inšpekcijski nadzor je nadzor nad izvajanjem oziroma spoštovanjem zakonov in podzakonskih predpisov. Izvajanje predpisov pomeni aktivno ravnanje zavezancev, spoštovanje predpisov pa pomeni izogibanje ravnanjem, ki bi pomenila kršitev predpisov. Nadzor nad izvajanjem in spoštovanjem zakonov izvajajo inšpektorji. Inšpektor je uradna oseba s posebnimi pooblastili, ki samostojno vodi postopek in odloča že po samem Zakonu o splošnem upravnem postopku – ZUP (Ur.l. RS, št. 80/1999, št. 70/2000, 52/2002, 73/2004, 22/2005-UPB1, 119/2005, 24/2006-UPB2, 105/2006-ZUS-1, 126/2007, 65/2008) in nadrejeno ZUP po ZIN.

V postopkovnih vprašanjih se uporablja ZUP, a podrejeno glede na ZIN. ZIN je sicer krovni zakon, ki vsebuje tri vrste določb, med seboj razpršenih po celem zakonu:

- materialne določbe (teh je zelo malo, kajti večinoma pravice in obveznosti zavezancev določajo področni materialni zakoni),
- organizacijsko-tehnične določbe (organizacija inšpekcij),
- postopkovne določbe (postopek izvajanja inšpekcijskega nadzorstva).

Inšpekcija pomeni dejavnost inšpektorskega nadzorstva. Inšpektorat pa je termin, ki označuje organizacijsko oziroma statusno obliko, v okviru katere se inšpekcija vrši. Praviloma gre za državni organ v sestavi ministrstva ali občinski organ. Pomen posebne organiziranosti državnih inšpekcij v organih v sestavi ministrstev je pomemben predvsem zaradi njihove specifične narave dela (represivnost) in potrebe po samostojnosti in apolitičnosti. Ob tem pa danes inšpekcijski nadzor izvajajo v izvirnih nalogah samoupravnih lokalnih skupnosti tudi občinske inšpekcije.

Inšpekcijski pregled je metoda inšpekcijskega nadzora. Pri izvajanju metod inšpekcijskega nadzora se uporablja različne tehnike, kot so presoja, verifikacija, monitoring itd. Poleg pregledov se izvajajo tudi metode vzorčenja in analiz (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 156).

Glede na namen je nadzor:

- redni nadzor, ki se izvaja po rednem programu dela brez posebnih prijav ali drugih povodov,
- dodatni nadzor, ki obsega:
- izredni nadzor, ki se izvaja zaradi suma neskladnosti na podlagi različnih povodov,
- naknadni, dodatni (follow – up) nadzor, ki sledi zaradi suma po predhodno ugotovljeni neskladnosti in je usmerjen na točno določenega nosilca ali dejavnost ali objekt ali proizvod oziroma storitev.

V okviru inšpekcijskega nadzora IP:

- nadzoruje zakonitost obdelave osebnih podatkov;
- nadzoruje ustreznost ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov ter izvajanja postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov po 24. in 25. členu Zakona o varstvu osebnih podatkov;
- nadzoruje izvajanje določb zakona, ki urejajo katalog zbirke osebnih podatkov, register zbirk osebnih podatkov in evidentiranje posredovanja osebnih podatkov posameznim uporabnikom osebnih podatkov;
- nadzoruje izvajanje določb zakona glede iznosa osebnih podatkov v tretjo državo in o njihovem posredovanju tujim uporabnikom osebnih podatkov (ZVOP-1, 51. člen).

Inšpekcijski postopek praviloma urejajo področni, pretežno materialni zakoni, ki urejajo določeno upravno področje. Pri določenih inšpekcijah poznamo v pravnem

redu Slovenije tudi zakone o področnih inšpekcijah (npr. zdravstveni, tržni ...), ki le-te vzpostavljajo, ter pravila ZIN, ki ureja specialne določbe o inšpekciji za razliko od siceršnjih upravnih postopkov in oblastnih pristojnosti javne uprave ter ZUP (Jerovšek, Kovač, 2007, str. 158).

4.5.2 Načela inšpekcijskega nadzora

V inšpekcijskih postopkih je treba primarno upoštevati temeljna načela po ZUP, poleg tega pa ZIN določa še štiri dodatna načela. Dve načeli od teh predstavljata samo delno dopolnitev ali nadgradnjo načel ZUP, to sta načelo samostojnosti ter načelo varstva javnega in zasebnih interesov. Načeli javnosti in sorazmernosti pa sta opredeljeni posebej v ZIN, čeprav njune elemente delno zasledimo že v ZUP.

- **Načelo samostojnosti**

Načelo samostojnosti določa, da so nadzorniki pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora in drugih nalog v okviru svojih pooblastil samostojni ter jih opravljajo v okviru in na podlagi ustave in zakonov. Nadzornik ima namreč določena pooblastila po 18. in 19. členu ZIN, postopek vodi od začetka do zaključka z zakonskim pooblastilom za odločanje.

Organ ima svoj program dela in samostojno izdaja odločbe na prvi stopnji, IP je predstojnik organa in obenem tudi glavni nadzornik. Urad ima svoj proračun, ki zagotavlja materialne vire za izvajanje inšpekcijskega nadzora, kar omogoča politično nevtralnost (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 160).

- **Načelo varstva javnega in zasebnih interesov**

Inšpektor mora v inšpekcijskem postopku pri opravljanju nadzora varovati javni interes in hkrati interes pravnih in fizičnih oseb. To načelo poudarja dolžnost inšpektorja, da lahko poseže v položaj pravne ali fizične osebe le toliko, kot je nujno potrebno, da se zavaruje javni interes oz. javna korist. Javna korist, ki jo varuje inšpektor, je z zakonom ali podzakonskim predpisom določena korist, ki stoji nad koristjo posameznika. Javni interes se ugotavlja po kriteriju splošno priznanih vrednot, v kontekstu katerih je potrebno razlagati uporabno pravne norme, ki ščitijo javno korist. V dvomu, ali je prizadeta javna korist, je potrebno delovati v interesu stranke.

ZIN poudarja to načelo tudi zato, ker je inšpekcijski nadzor nasploh dejavnost, ki se že po definiciji izvaja v javnem interesu, kajti šteje se, da je spoštovanje veljavnih zakonov v interesu vseh, saj je Slovenija pravna država (Ustava, 2. člen).

- **Načelo javnosti**

To načelo nalaga inšpektorju oz. inšpekcijskemu organu, da seznanja oz. obvešča javnost o svojih ugotovitvah in z odločbami ter zapisniki odrejenih ukrepov, da bi se zavarovale pravice pravnih in fizičnih oseb oz. da bi lahko take fizične ali pravne osebe preventivno ravnale. Gre za izraz preventivnega in ne le represivnega delovanja inšpekcij v smislu partnerske uprave.

Načelo javnosti se izvede tako, da se o ukrepih obvešča javnost s sredstvi javnega obveščanja ali da se določene kategorije oseb, ki bi lahko bile posebej ogrožene, na poseben način obvestijo o odrejenih ukrepih (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 162).

- **Načelo sorazmernosti**

To načelo določa, da mora inšpektor pri odrejanju ukrepov in izvajanju svojih pooblastil ravnati v sorazmerju med zakonom, odrejenim ukrepom in ciljem, ki naj ga ta ukrep doseže. Pri vsakem odločanju mora inšpektor izvesti tehtanje med ukrepi in cilji. Načelo sorazmernosti je posebna oblika načela varstva pravic strank po ZUP. Pravnim in fizičnim osebam lahko nalaga ukrepe, ki so nujno potrebni. V delovanje pravnih ali fizičnih oseb lahko poseže le v obsegu, ki je nujen za zagotavljanje učinkovitega inšpekcijskega nadzora. Pri izbiri ukrepov mora upoštevati težo kršitve in izreči ukrep, ki je za zavezanca ugodnejši.

V skladu s tem načelom zakona določa tudi stopnjevanje ukrepov od milejših k strožjim. ZIN je že po ukrepih strukturiran tako, da upošteva stopnje ogrožanja pravno zavarovanih dobrin, ki jih je treba ščititi v javnem interesu. Načelo sorazmernosti torej terja, da ukrep ni prekomeren, da je razumen in da ne presega smiselnih ciljev, ki jih zasleduje zakon.

Pri tehtanju ukrepov in ciljev mora inšpektor upoštevati tudi primeren rok za odpravo nepravilnosti. Oceniti mora, po kolikšnem času je možno nepravilnosti odpraviti z vidika konkretnega zavezanca in glede na težo kršitve. V primeru, da gre za obliko hudega ogrožanja, lahko odredi ukrepe s takojšnjim učinkom (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 162).

4.5.3 Državni nadzorniki

Pri Informacijskem pooblaščenca so poleg informacijskega pooblaščenca zaposleni državni nadzorniki za varstvo osebnih podatkov ali državne nadzornice za varstvo osebnih podatkov (v nadaljnjem besedilu: nadzornik). Nadzorniki imajo položaj, pravice in obveznosti, ki jih za inšpektorje določata zakon, ki ureja inšpekcijski nadzor, in zakon o javnih uslužbencih. Nadzornika imenuje Informacijski pooblaščenec v skladu z zakonom o javnih uslužbencih. Nadzorniki so pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora in drugih nalog po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov, v skladu s svojimi pooblastili samostojni ter jih opravljajo v okviru in na podlagi ustave in zakonov. Pri opravljanju nalog, ki ne vključujejo inšpekcijskega nadzora, so vezani na pisna navodila informacijskega pooblaščenca (ZInfP, 8.člen).

Za nadzornika je lahko imenovana oseba, ki ima univerzitetno izobrazbo, najmanj pet let delovnih izkušenj in opravljen strokovni izpit za inšpektorja po zakonu, ki ureja inšpekcijski nadzor.

Nadzornik ima neposredno po ZIN in ZUP pooblastilo za odločanje v upravnem postopku, torej samostojno vodi postopek, vključno z izdajo odločbe. Poleg tega ima pod pogoji iz Zakona o prekrških tudi pooblastilo voditi hitri prekrškovni postopek in izdati nalog oz. prekrškovno odločbo ter vlagati na druge organe ovadbe, predloge in druge pobude, če ugotovi kršitve, ki jih preganjajo oz. sankcionirajo ti organi (Jerovšek in Kovač, 2007, str. 165).

Posamezno dejanje v postopku pa lahko opravljajo tudi druge uradne osebe po pooblastilu predstojnika.

Nadzornik ne sme opravljati dejavnosti oz. dela za drugega delodajalca na področju, na katerem opravlja inšpekcijsko nadzorstvo. Nadzornik mora v okviru inšpekcijskega nadzora in nalog varovati tajnost podatkov nadzorovane osebe, pri kateri opravlja inšpekcijski nadzor, dolžnost varovanja tajnosti pa velja tudi po prenehanju delovnega razmerja pri organu, ki izvaja inšpekcijski nadzor. Nadzornik mora varovati tudi tajnost vira informacij ali prijav, ki jih pošiljajo državljani ali pravne osebe, s katerimi sporočajo nepravilnosti ali kršitve predpisov (Jerovšek in Kovač, 2007, str.166).

4.5.4 Najpogosteje ugotovljene nepravilnosti

Ugotovljene kršitve in nepravilnosti na področju varstva osebnih podatkov so večinoma enake ali zelo podobne ugotovljenim kršitvam v preteklih letih. Ugotovljene kršitve in nepravilnosti največkrat niso bile posledica namernega kršenja določb ZVOP-1, temveč predvsem posledica tega, da upravljavci osebnih podatkov slabo poznajo določbe ZVOP-1 ali pa varstvu osebnih podatkov posvečajo premalo pozornosti.

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzora nad izvajanjem videonadzora so bile najpogosteje ugotovljene naslednje nepravilnosti: izvajalci niso objavili ustreznih obvestil o izvajanju videonadzora, obvestila so bila pomanjkljiva, ker niso vsebovala naslova osebe, ki izvaja videonadzor, in telefonske številke za pridobitev informacije o tem, kje in koliko časa se shranjujejo posnetki. V mnogih primerih so bila obvestila premajhna, bilo jih je premalo ali pa so bila postavljena na neprimernih mestih. Predstojniki pred začetkom izvajanja videonadzora ali pozneje niso izdali pisne odločitve za izvajanje le-tega oziroma v svoji odločitvi niso pojasnili razlogov za njegovo uvedbo. Delodajalci zaposlenih pred začetkom izvajanja videonadzora o tem niso pisno obvestili, velikokrat pa je bilo ugotovljeno, da izvajalci za evidenco posnetkov sistema, ki se nedvomno šteje za zbirko osebnih podatkov, niso zagotovili kataloga zbirke osebnih podatkov in podatkov iz kataloga niso posredovali Informacijskemu pooblaščenču. Pri izvajanju videonadzora v večstanovanjskih stavbah, je bilo najbolj problematično sprotno predvajanje dogajanja, ki ga spremljajo kamere, na posebnem kanalu interne kableske televizije.

Pri preverjanju spoštovanja določb glede neposrednega trženja je bilo ugotovljeno, da so se za pošiljanje propagandnega gradiva oziroma ponudb najpogosteje uporabljali osebni podatki iz javno dostopnih zbirk. Najznačilnejše take zbirke so npr. telefonski imeniki, delniška knjiga, zemljiška knjiga in kataster stavb. S pridobivanjem podatkov iz teh evidenc določbe ZVOP-1 niso kršene. Izvajalci neposrednega trženja so določbe ZVOP-1 kršili predvsem, ko so uporabljali več osebnih podatkov, kot dopušča zakon, in ker posameznika ob izvajanju neposrednega trženja niso obvestili o njegovi pravici, da lahko od upravljavca osebnih podatkov kadar koli pisno ali na drug dogovorjen način zahteva prenehanje uporabe njegovih osebnih podatkov za neposredno trženje

V zvezi z neposrednim zbiranjem osebnih podatkov je treba opozoriti, da upravljavci osebnih podatkov ob njihovem zbiranju posamezniku pogosto ne posredujejo vseh informacij, ki bi jih na podlagi 19. člena ZVOP-1 morali, ali pa so te informacije nepopolne (npr. podatki o upravljavcu osebnih podatkov in jasno opredeljen namen

njihove obdelave, podatki o morebitnih uporabnikih osebnih podatkov in informacija o pravici do vpogleda, prepisa, kopiranja, dopolnitve, popravka, blokiranja ali izbrisa lastnih osebnih podatkov). Posredovanje informacij ob zbiranju osebnih podatkov je zlasti pomembno pri obdelavi osebnih podatkov na podlagi osebne privolitve posameznika, saj se lahko posameznik le na podlagi popolnih informacij odloči, ali bo obdelavo svojih osebnih podatkov dovolil ali ne. Prepogosto se dogaja, da je namen obdelave osebnih podatkov opredeljen preširoko oziroma sploh ni opredeljen.

Leta 2008 je Informacijski pooblaščenec reševal tudi prijave posameznikov, ki so zadevale nedovoljeno objavo osebnih podatkov neplačnikov na oglasni deski v večstanovanjskih stavbah. Storilci prekrška so bili običajno upravniki večstanovanjskih stavb. Lastniki stanovanj so pri skupnih stroških upravičeni izvedeti, kdo teh ne plačuje, saj lahko le tako izvejo, proti komu vložiti morebitni regresni zahtevek. Pravilen način obveščanja lastnikov stanovanj o neplačnikih je, da upravnik večstanovanjske stavbe obvesti vsakega lastnika posebej, na primer z obvestilom v zaprti ovojnici, ki jo vloži v poštni nabiralnik. Tako se osebni podatki po nepotrebnem ne razkrivajo drugim, lastniki pa so še vedno pravilno in zadostno obveščeni.

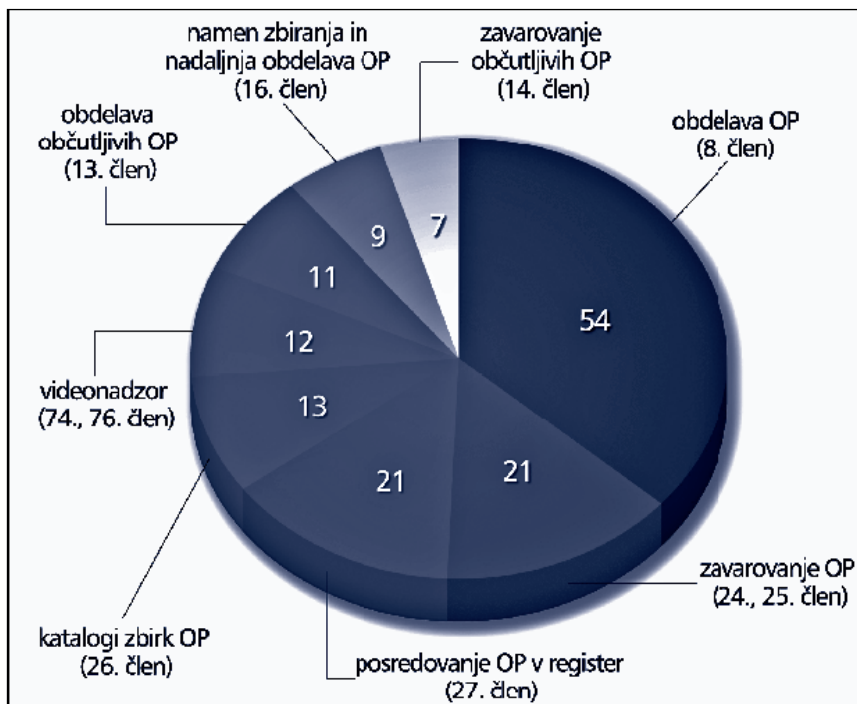
Pri posredovanju osebnih podatkov iz zbirk osebnih podatkov drugim uporabnikom je bila največkrat ugotovljena nepravilnost, da posredovanje osebnih podatkov sploh ni evidentirano ali pa je evidenca pomanjkljiva. Dolžnost evidentiranja posredovanja osebnih podatkov upravljavcem osebnih podatkov nalaga 22. člen ZVOP-1, ki določa, da mora upravljavec zbirke osebnih podatkov zagotoviti, da je za vsako posredovanje osebnih podatkov pozneje mogoče ugotoviti, kateri osebni podatki so bili posredovani, komu, kdaj in na kakšni podlagi, in sicer za obdobje, v katerem je mogoče zakonsko varstvo pravice posameznika zaradi nedopustnega posredovanja osebnih podatkov.

Tako kot leta 2006 je bilo tudi leta 2007 veliko prijav oziroma pritožb zoper delodajalce, ki pregledujejo oziroma nadzorujejo elektronsko pošto zaposlenih in ki od zaposlenih zahtevajo zdravstvene podatke. Pri zahtevi za pregledovanje elektronske pošte gre za navzkrižje interesa delodajalca, ki ima pravico do oblasti nad svojimi sredstvi in pravico, da nadzoruje, ali je oprema uporabljena skladno z namenom, za katerega je bila zaposlenemu dana v uporabo, ter interesa posameznika (zaposlenega), ki tudi na delovnem mestu utemeljeno pričakuje določeno stopnjo zasebnosti in zaupnosti. Delodajalec načeloma nima pravne podlage za vpogled v t. i. prometne podatke o elektronski pošti zaposlenih (kdo je elektronsko pošto poslal oziroma komu je bila poslana). Z vpogledom v te podatke delodajalec načeloma krati pravico zaposlenega do varstva osebnih podatkov, z vpogledom v vsebino elektronske pošte pa krati (širšo) pravico do zasebnosti in

pravico do tajnosti občil, ki sta varovani tudi z ustavo. To pa ne pomeni, da delodajalec ne more omejiti uporabe službenega elektronskega naslova, če bi se izkazalo, da delavec tega ne uporablja v skladu s politiko delodajalca o uporabi službenih sredstev. Priporočljivo je, da delodajalci vnaprej pisno obvestijo zaposlene, kako in v kakšnem obsegu lahko uporabljajo elektronsko pošto, ter da v pravila zapišejo, kdaj oziroma v katerih primerih bodo vpogledali v elektronsko pošto zaposlenih.

Več prijav je bilo tudi zaradi zahteve delodajalcev po vpogledu v zdravstveno dokumentacijo zaposlenih. Informacijski pooblaščenec poudarja, da so delodajalci pri seznanjanju z občutljivimi zdravstvenimi podatki zelo omejeni. Delodajalec ni upravičen do seznanitve s samo diagnozo zaposlenega, je pa zaradi morebitnega preverjanja upravičenosti odsotnosti (bodisi sam bodisi po pooblaščenem detektivu po določbah Zakona o detektivski dejavnosti) upravičen do seznanitve z dejstvom o obstoju bolniškega staža in režimom gibanja (ne pa tudi režimom zdravljenja). Ključno je torej, ali delavec spoštuje navodila zdravnika o morebitnem odrejenem strogem počitku ali dopustnem gibanju. Brez tega podatka namreč delodajalec ob sumu zlorabe bolniškega staža ne more ustrezno ukrepati. Osebni ali drug zdravnik ter drug zdravstveni delavec in zdravstveni sodelavec delodajalcu ne sme posredovati nobenih podatkov o zdravstvenem stanju zaposlenih, to je svojih pacientov, če tega ne zahteva sodišče ali če pacient v to ni privolil (Letno poročilo, 2008, str. 35-37).

Slika 4: Najpogostejše kršitve določb Zakona o varstvu osebnih podatkov

Vir: Letno poročilo, 2008, str. 37.

5 SODNO VARSTVO ZOPER AKTE IP

Informacijski pooblaščenec je samostojen in neodvisen državni organ, pristojen za inšpekcijski nadzor nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov, ki urejajo varstvo ali obdelavo osebnih podatkov oziroma iznos podatkov iz Republike Slovenije, ter opravljanje drugih nalog, ki jih določajo ti predpisi. Informacijski pooblaščenec odloča tudi o pritožbi posameznika, kadar upravljavec osebnih podatkov ne ugotovi zahtevi posameznika glede pravic posameznika do seznanitve z zahtevanimi podatki, do izpisov, seznamov, vpogledov, potrdil, informacij, pojasnil, prepisovanja ali kopiranja po določbah zakonov, ki urejajo varstvo osebnih podatkov (Pirc Musar et al., 2006, str. 282).

Posameznik, ki ugotovi, da so kršene njegove pravice, določene z ZVOP-1, lahko zahteva sodno varstvo ves čas, dokler kršitev traja (ZVOP-1, 34. člen). V skladu s tretjim odstavkom 38. člena Ustave je zagotovljena pravica posameznika do seznanitve z zbranimi osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj, kot tudi pravica do sodnega varstva ob zlorabi osebnih podatkov posameznika. Vsakdo ima pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Ta določba se nanaša na sodno varstvo pravice posameznika do vpogleda v register zbirk osebnih podatkov, ki ga vodi Informacijski pooblaščenec, pravice posameznika do seznanitve z lastnimi osebnimi podatki ter pravice dopolnitve, popravka, blokiranja, izbrisa in ugovora. Za ugotovitev, da so pravice posameznika kršene, mora te pravice neuspešno uveljavljati zoper upravljavca osebnih podatkov. Posameznik je neuspešen, če upravljavec njegov zahtevek zavrne ali če v zakonitem roku ne odloči. Pred vložitvijo tožbe ima posameznik samo v dveh primerih možnost pravnega sredstva zoper negativno odločbo upravljavca osebnih podatkov. Prvi primer je, da upravljavec zavrne posameznikovo zahtevo za seznanitev z lastnimi osebnimi podatki. Takrat lahko posameznik v skladu z drugim členom ZInfP vloži pritožbo, ki jo bo reševal Informacijski pooblaščenec. Drugi primer pa je, ko upravljavec zavrne posameznikov ugovor zoper obdelavo. Tudi v tem primeru lahko posameznik zahteva, da o ugovoru odloči Informacijski pooblaščenec. Da mora posameznik pred upravnim sporom izkoristiti vsa razpoložljiva pravna sredstva, izhaja že iz 4. člena ZUS-1, po katerem upravni spor ni dopusten, če stranka pritožbe ni vložila ali jo je vložila prepozno. V vseh drugih primerih ima posameznik zaradi kršitve svojih pravic neposredno sodno varstvo.

Če je kršitev posameznikovih pravic, ki so določene s tem zakonom, prenehala, lahko posameznik vloži tožbo za ugotovitev, da je kršitev obstajala, če mu v zvezi s kršitvijo ni zagotovljeno drugo sodno varstvo. Tudi v primeru, če kršitev teh pravic ne obstaja več, bo lahko posameznik vložil tožbo.

V postopku odloča pristojno sodišče po določbah zakona, ki ureja upravni spor, kolikor ta zakon ne določa drugače (ZVOP-1, 34. člen). Če posameznik zahteva sodno varstvo, ker so njegove pravice kršene, mu sodno varstvo daje sodišče v postopku upravnega spora. Če pa je kršitev posameznikovih pravic že prenehala in ima posameznik v zvezi s kršitvijo zagotovljeno drugo sodno varstvo, uporablja upravni spor le izjemoma (Pirc Musar et al., 2006, str. 268-269).

Zoper odločbo ali sklep nadzornika ni dovoljena pritožba, dovoljen pa je upravni spor (ZVOP-1, 55. člen). S tem členom se zagotavlja sodno varstvo zoper odločbe in sklepe, ki jih državni nadzorniki za varstvo osebnih podatkov izdajajo v postopku inšpekcijskega nadzora, ki se vodi kot upravni postopek. Glede na to, da so nadzorniki pri svojem delu neodvisni in vezani le na Ustavo in zakon, ter glede na to, da je Informacijski pooblaščenec samostojen in neodvisen državni organ, je v tem členu določeno, da zoper odločbo ali sklep nadzornika ni pritožbe, dovoljen pa je upravni spor. V praksi to pomeni, da postaneta odločba ali sklep nadzornika že z dnem izdaje dokončna, pravno varstvo zoper takšno odločbo ali sklep pa se izvršuje v okviru sodnega postopka, in sicer s sprožitvijo upravnega spora (vložitev tožbe) pred upravnim sodiščem RS. Kadar državni nadzorniki izdajajo odločbe in sklepe v prekrškovnem postopku, je zoper takšne odločbe dovoljeno vložiti zahtevo za sodno varstvo, kar se stori v skladu in na podlagi Zakona o prekrških (Pirc Musar et al., 2006, str. 320).

Zoper upravne akte je po 157. členu Ustave RS zagotovljeno sodno varstvo v upravnem sporu. Ta člen določa, da o zakonitosti dokončnih posamičnih aktov, s katerimi državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil odločajo o pravicah ali o obveznostih in pravnih koristih posameznikov in organizacij, odloča v upravnem sporu pristojno sodišče, če za neko zadevo ni z zakonom predvideno drugo sodno varstvo. Pristojno sodišče za odločanje v upravnem sporu je Upravno sodišče RS na prvi stopnji in Vrhovno sodišče kot drugostopenjsko oziroma revizijsko sodišče. Upravni akt je dokončna upravna odločba in drugi javnopravni posamični akt, izdan v upravnih zadevah, s katerim je organ odločil o pravici, obveznosti ali pravni koristi posameznika, pravne osebe ali druge osebe, ki je lahko stranka v postopku izdaje akta (Jerovšek, 2007, str. 163).

Upravni spor je mogoče začeti zaradi opustitve upravnega dejanja pristojnega organa. Upravni organ na zahtevo stranke v upravnem postopku ne izda ali ne vroči upravnega akta v predpisanem roku. V takem primeru gre za molk organa in sodišče lahko uporabi spor polne jurisdikcije in meritorno odloči o zadevi ali pa naloži organu, kakšen akt naj izda in v kakšnem roku. Drugi odstavek 157. člena Ustave RS določa subsidiarno uporabo upravnega spora v primeru posamičnih dejanj in aktov, s katerimi se posega v ustavne pravice posameznika. ZUS-1 v četrtem členu pravi, da v upravnem sporu odloča sodišče tudi o zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, s katerimi organi posegajo v človekove pravice in temeljne svoboščine posameznika, če ni zagotovljeno drugo varstvo. Pri odločanju o posegih v ustavne pravice posameznika sme sodišče ugotoviti nezakonnost akta ali dejanja, prepovedati nadaljevanje posamičnega dejanja, odločiti o zahtevku za povrnitev škode ali določiti, kaj je treba, da se odpravi poseg v ustavne pravice in vzpostavi zakonito stanje.

Upravni spor ni dopusten, če stranka, ki je imela možnost vložiti pritožbo ali drugo redno pravno sredstvo zoper upravni akt, tega ni vložila ali pa ga je vložila prepozno. Opustitev oziroma zamudo pravne možnosti, pritožbe, zakon sankcionira z izgubo pravice do upravnega spora razen, če bi tožnik navedel razloge, ki bi neizpodbitno dokazovali, da mu je bila onemogočena vložitev pritožbe ali vrnitev v prejšnje stanje po 103. členu ZUP. Po ZUS-1 je pritožba redno pravno sredstvo, čeprav ni vedno dovoljena, ker jo je mogoče uporabiti do nastopa pravnomočnosti sodbe ali sklepa sodišča, torej do konca postopka v rednem upravnem sporu. Izredni pravni sredstvi: revizija in obnova postopka pa se lahko uporabita šele zoper pravnomočno sodno odločbo (Jerovšek, 2007, str. 202).

6 ZAKLJUČEK

Državni zbor Republike Slovenije je 30. 11. 2005 sprejel Zakon o Informacijskem pooblaščenca, po katerem je bil 31. 12. 2005 ustanovljen nov samostojen in neodvisen državni organ - Informacijski pooblaščenec. Informacijskega pooblaščenca, ki je funkcionar, imenuje Državni zbor Republike Slovenije na predlog predsednika Republike Slovenije.

Informacijski pooblaščenec je prekrškovni organ, pristojen za nadzor nad izvajanjem Zakona o Informacijskem pooblaščenca, Zakona o dostopu do informacij javnega značaja v okviru pritožbenega postopka in Zakona o varstvu osebnih podatkov. Informacijski pooblaščenec je hkrati inšpekcijski in prekrškovni organ, kar pomeni, da lahko izreka tudi kazni.

Pooblastila Informacijskega pooblaščenca so v večini primerov ustrezna in zadostna. Razlog za to je dobra zakonodaja znotraj Evropske unije ter sodelovanje Informacijskega pooblaščenca z drugimi državnimi organi, pristojnimi organi Evropske unije za varstvo posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, mednarodnimi organizacijami, tujimi nadzornimi organi za varstvo osebnih podatkov, zavodi, združenji ter drugimi organi in organizacijami glede vseh vprašanj, ki so pomembna za varstvo osebnih podatkov. Informacijski pooblaščenec dobro sodeluje tudi z vsemi državnimi organi, tako da v negativnem smislu ni mogoče izpostaviti prav nobenega. S svojimi strokovnimi argumenti, izraženimi v pripombah k predpisom v pravodajnem postopku, prispeva k boljši pravni ureditvi in večji uveljavitvi obeh omenjenih pravic.

Na področju dostopa do informacij javnega značaja ima Informacijski pooblaščenec pristojnosti pritožbenega organa. Pritožbeni postopek se vodi po določbah Zakona o splošnem upravnem postopku.

Zakon o dostopu do informacij javnega značaja je eden boljših na svetu, mnoge države ga imajo za vzor, sploh tiste, ki tega področja še nimajo zakonsko urejenega. Tudi Zakon o varstvu osebnih podatkov ima vse elemente, ki jih nadzorni organ potrebuje za kakovostno opravljanje svojega dela, za sam nadzor in za inšpekcijo.

Koncept varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji temelji na določbi 38. člena Ustave RS, po kateri je varstvo osebnih podatkov v Republiki Sloveniji ena izmed ustavno zagotovljenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Republika Slovenija

na področju varstva osebnih podatkov v ničemer ne zaostaja za evropskimi državami ter se srečuje s podobnimi oziroma zelo primerljivimi težavami. Z Zakonom o varstvu osebnih podatkov pa smo nekatera področja uredili celo natančneje in pregledneje, kot so urejena v večini evropskih držav.

Ugotovitve pri opravljanju inšpekcijskega nadzora kažejo, da se iz leta v leto odkrivajo tako rekoč enakovrstne nepravilnosti. Ugotovljene kršitve in nepravilnosti na področju varstva osebnih podatkov po mnenju Informacijskega pooblaščenca večinoma niso bile posledica namernega kršenja določb Zakona o varstvu osebnih podatkov, ampak so bile predvsem posledica tega, da upravljavci osebnih podatkov slabo poznajo določbe ali pa varstvu osebnih podatkov posvečajo premalo pozornosti. Kljub navedenemu pa ugotavljamo, da se tako upravljavci osebnih podatkov kot tudi posamezniki iz leta v leto bolj zavedajo pomena varstva osebnih podatkov, kar se kaže tudi v nenehnem povečevanju števila prijav sumov zlorabe osebnih podatkov ter zaprosil za mnenja, pojasnila in priporočila, s katerimi se upravljavci osebnih podatkov in posamezniki dnevno obračajo na Informacijskega pooblaščenca.

Informacijski pooblaščenec prav z namenom širšega osveščanja ljudi o pomenu pravice do varstva osebnih podatkov kot ožjega segmenta sicer širše pravice do varstva zasebnosti veliko pozornosti posveča tudi izobraževanju tako upravljavcev zbirk osebnih podatkov kot posameznikov. V ta namen izvaja seminarje, sodeluje na najrazličnejših okroglih mizah, napisanih in objavljenih pa je tudi precej strokovnih člankov in pojasnil. Dajanje pisnih mnenj in pojasnil glede obdelave osebnih podatkov na posameznih področjih je pomemben del preventivnega delovanja Informacijskega pooblaščenca, ki je s tem veliko prispeval k izboljšanju stanja na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji.

Trendi uporabe sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij naglo naraščajo. V preteklem letu je bil zlasti značilen izjemen razmah spletišč za spletno druženje, kot sta Facebook in MySpace, ki imata že več deset milijonov uporabnikov, ki se navdušujejo nad možnostmi spletnega druženja, odkrivanja novih in starih prijateljev, izmenjave informacij in datotek ter nad drugimi spletnimi aktivnostmi. Kljub temu, da gre z vidika varstva osebnih podatkov pri tem za obdelavo na podlagi osebne privolitve posameznika, se jasno kaže prenizka osveščenost uporabnikov. Posledice nepremišljenih objav osebnih podatkov so seveda toliko bolj težavne, kadar gre za otroke in mladoletnike, ki se praviloma še manj zavedajo (vseh) posledic svojih dejanj in možnih negativnih posledic v prihodnosti. Kraje spletne identitete na spletnih forumih in spletnih straneh so čedalje pogostejše in z njimi se v veliki meri srečujejo vsi sorodni organi za varstvo osebnih podatkov, zato tudi Informacijski

pooblaščenec tem temam posveča več pozornosti, kar narekujejo tudi vse bolj številna vprašanja posameznikov, ki se obrnejo nanj.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- BIEN, Sonja. PIRC MUSAR, Nataša. PRELESNIK Mojca. Predpisi s področja prava varstva osebnih podatkov in dostopa do informacij javnega značaja. GV založba, Ljubljana, 2006.
- BREZOVŠEK Marjan, ČRNČEC Damir. Demokratična uprava in tajnost podatkov. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2007.
- ČEBULJ Janez, v ŠTURM Lovro (ur.). Komentar Ustave Republike Slovenije. Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Brdo pri Kranju, 2002.
- ČEBULJ Janez, ŽUREJ Jure. Varstvo osebnih podatkov in informacije javnega značaja. Nebra, Ljubljana, 2005.
- EBERHARD Grabitz et al. Das Recht der Europäischen Union, München 2002, komentar dr. Ulfa Brühanna k določbam direktive 95/46/ES o varstvu posameznikov in o prostem pretoku takih podatkov.
- GRAFENAUER Božo. Osnove upravnega postopka in upravnega spora. GV založba, Ljubljana, 2001.
- JEROVŠEK Tone. Upravni postopek in upravni spor. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2007.
- JEROVŠEK Tone, KOVAČ Polonca. Posebni upravni postopki. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2007.
- PIRC MUSAR, Nataša. Kako in kdaj uporabljati test javnega interesa. Ministrstvo za javno upravo RS in Pooblaščenec za dostop do informacij javnega značaja, 2005.
- PIRC MUSAR, Nataša. Vstop v zasebnost prepovedan. Urad Informacijskega pooblaščenca, 2006.
- PIRC MUSAR, Nataša, BIEN Sonja, RODE Simona. V sožitju javnosti in zasebnosti. Informacijski pooblaščenec, 2006.
- PIRC MUSAR, Nataša, BIEN Sonja, BOGATAJ Jože, PRELESNIK Mojca, ŽAUCER Alenka. Zakon o varstvu osebnih podatkov s komentarjem. GV založba, Ljubljana, 2006.
- PLIČANIČ Senko, PERENIČ Gorazd, PREPELUH Urška, BUGARIČ Bojan, PIRC MUSAR, Nataša, PUCELJ, VIDOVIČ Tanja, VAZZAZ, Viktorija Julija. Komentar zakona o dostopu do informacij javnega značaja. Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 2005.

PRAVNI VIRI

- Ustava Republike Slovenije. Ur. list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06.
- Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ur list RS 33/94.
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov. Ur. list Evropskih skupnosti *L 28*, 23.11.1995.
- Zakon o splošnem upravnem postopku, ZUP, Ur.list RS, št. 80/1999, 70/2000, 52/2002, 73/2004, 22/2005-UPB1, 119/2005, 24/2006-UPB2, 105/2006-ZUS-1, 126/2007, 65/2008.
- Zakon o upravnem sporu, ZUS-1, (Ur.l. RS, št. 105/2006, 26/2007 Skl.US: U-I-69/07-9, 122/2007 Skl.US: U-I-264/05-23, U-I-181/07, Up-2126/07-10, 65/2008 Odl.US: U-I-98/07-27, 119/2008 Odl.US: U-I-69/07-36.
- Zakon o Informacijskem pooblaščenju, Zinfp, Ur. list RS št. 113/2005, 51/2007-ZUstS-A.
- Zakon o varstvu osebnih podatkov, ZVOP-1, Ur.list RS, št. 86/2004, 113/2005-ZInfP, 51/2007-ZUstS-A, 67/2007, 94/2007-UPB1.
- Zakon o dostopu do informacij javnega značaja, ZDIJZ, Ur.list RS, št. 24/2003, 61/2005, 96/2005-UPB1, 109/2005-ZDavP-1B, 113/2005-ZInfP, 28/2006, 51/2006-UPB2, 117/2006-ZDavP-2.
- Zakon o medijih, Zmed, Ur.list RS, št. 35/2001, 54/2002 Skl.US: U-I-177/02-5, 62/2003, 73/2003 Odl.US: U-I-177/02-15, 113/2003 Odl.US: U-I-181/01-12, 16/2004 Odl.US: U-I-106/01-27, 123/2004 Odl.US: U-I-207/01-20, 96/2005-ZRTVS-1, 60/2006, 69/2006-ZOIPub, 110/2006-UPB1, 36/2008-ZPOmK-1.
- Zakon o prekrških, ZP-1, Ur.list RS, št. 7/2003, 45/2004-ZdZPKG, 86/2004, 7/2005 Skl.US: U-I-19/05-5, 23/2005-UPB1, 34/2005 Odl.US: U-I-19/05-11, 44/2005, 55/2005-UPB2, 40/2006 (51/2006 popr.), 70/2006-UPB3, 115/2006, 139/2006 Odl.US: U-I-69/06-16, 3/2007-UPB4, 29/2007 Odl.US: U-I-56/06-31, 58/2007 Odl.US: U-I-34/05-9, 16/2008 Odl.US: U-I-414/06-7, 17/2008 (21/2008 popr.), 76/2008-ZIKS-1C.
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru, ZIN, Ur.list RS, št. 56/2002, 26/2007, 43/2007-UPB1.
- Zakon o tajnih podatkih, ZTP, Ur.list. RS, št. 87/2001, 48/2003 Skl.US: U-I-79/03-7, 101/2003, 135/2003-UPB1, 28/2006, 50/2006-UPB2.
- Zakon o elektronskih komunikacijah, ZEKom, Ur.list. RS, št. 43/2004, 86/2004-ZVOP-1, 129/2006, 13/2007-UPB1, 102/2007-ZDRad.

OSTALI VIRI

- Akt o notranji organizaciji in sistematizaciji delovnih mest pri Informacijskem pooblaščenca, 30.3.2007.
- Letno poročilo Informacijskega pooblaščenca 2007, Urad Informacijskega pooblaščenca, 2007.
- Letno poročilo Informacijskega pooblaščenca 2008, Urad Informacijskega pooblaščenca, 2008.
- Poslovník kabineta Informacijskega pooblaščenca, 16.2.2006.
- URL.<http://www.ip-rs.si>

SEZNAM SLIK

Slika 1: Organigram Informacijskega pooblaščenca, str. 18.

Slika 2: Število zadev, ki jih je zaradi suma kršitev določb ZVOP-1 vodil IP, str. 24.

Slika 3: Zaposila za mnenja leta 2008 po področjih, str. 26.

Slika 4: Najpogostejše kršitve določb Zakona o varstvu osebnih podatkov, str. 44.

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Spodaj podpisani Peter Jalen izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Pristojnosti in status Informacijskega pooblaščenca moje avtorsko delo.

Dovoljujem objavo dela na spletnih straneh Fakultete za upravo.

Peter Jalen

Diplomsko delo je lektorirala Milena Ilič, učiteljica slovenskega jezika na TŠC Kranj.